

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Postoj středoškolského učitele k subkulturám
Punk a Skinhead

Bakalářská práce

Autor:	Petr Hebek
Studijní program:	7504R271 – Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Učitelství praktického vyučování
Vedoucí práce:	PhDr. Josef Kasal, MBA, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Petr Hebek

Studium: P18K0455

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství praktického vyučování

Název bakalářské práce: Postoj středoškolského učitele k subkultuře (punk a skinhead)

Název bakalářské práce AJ: Attitude of high school teacher to subculture (Punk and Skinhead)

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce řeší postoje učitelů středních škol a středních odborných učilišť k nekonvenčně se prezentujícím studentům zejména z řad skinheads a punk. V teoretické části bude analyzovat vývoj hnutí skinhead a punk v České republice. Praktická část pomocí dotazníkového šetření zpracuje učitelské postoje k těmto subkulturám.

JACYNO MALGORZATA, *Kultura individualismu*. Sociologické nakladatelství, 2012. s. 262. ISBN 978-80-7419-104-6.

GENOVA CARLO A BERZANO LUIGI. *Lifestyles and Subcultures: history and a new perspective*, New York, Routledge, Taylor and Francis Group, 2015. s. 217. ISBN 978-1-138-91101-7.

HEBDIGE DICK *Subkultura a styl*. Dauphin, Volvox Globator, 2012. s. 239. ISBN 978-80-7272-1979 (Dauphin), ISBN 978-80-7207-835-6 (Volvox Globator)

SMOLÍK J. *Subkultury mládeže*. Grada Publishing, a.s., 2010. s. 281. ISBN 978-80-247-2907-7.

Garantující pracoviště: Katedra pedagogiky a psychologie, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Josef Kasal, MBA, Ph.D.

Oponent: doc. PhDr. PaedDr. Kamil Janiš, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 11.12.2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucí práce samostatně a s použitím uvedené literatury a zdrojů.

V Pardubicích dne 26. 4 2021

Petr Hebek

Poděkování

Rád bych zde poděkoval vedoucímu práce PhDr. Josef Kasal, MBA, Ph.D. za odborné vedení, věcné připomínky a pomoc, kterou mi při zpracování práce poskytl.

Anotace

HEBEK, Petr. *Postoj středoškolského učitele k subkultuře (punk a skinhead)*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové. 2021. 52 s. Bakalářská práce.

Cílem bakalářské práce je zjistit pomocí dotazníkového šetření, jaké postoje zaujímají učitelé na středních školách a učilištích k studentům nesoucí znaky subkultury punk nebo skinhead, jak už ve výuce, nebo v osobních mezilidských vztazích. V teoretické části bakalářské práce budou vysvětleny pojmy, jako jsou postoj, subkultura, středoškolský učitel. Dále bude přiblížena historie vzniku obou subkultur, jak skinhead, tak i punk, dále ostatní související subkultury mods, rude boys atd. V praktické části budou prezentovány výsledky dotazníkového šetření o postojích středoškolských učitelů k členům obou subkultur

Klíčová slova: postoj, středoškolský učitel, subkultura, skinhead, punk

Annotation

HEBEK, Petr. *Postoj středoškolského učitele k subkultuře (punk a skinhead)*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové. 2021. 52 p. Bachelor's thesis.

The aim of the bachelor's thesis is to find out throughout the data collection questionnaire survey what are the attitudes of teachers in secondary schools and colleges towards students bearing the characteristics of the punk or skinhead subculture, both in teaching or in interpersonal relationships. In the theoretical part of the bachelor's thesis, concepts such as attitude, subculture, high school teacher would be explained. Furthermore, the history of the emergence of both skinhead and punk, as well as other related subcultures such as Mods, Rude boys, etc. The results of the questionnaire survey on the attitudes of secondary school teachers towards members of both subcultures will be presented in the practical part of the thesis

Keywords: attitude, high school teacher, subculture, skinhead, punk

Úvod.....	9
1. Postoj - uvedení do problematiky	10
1.1 Definice pojmu postoj.....	10
1.2 Tvorba postoje.....	10
1.3 Postoj a chování.....	13
1.4 Vliv postoje a předsudku na hodnocení jedinců a skupin.....	14
2. Subkultura.....	16
2.1 Definice pojmu kultura.....	16
2.2 Definice pojmu subkultura	17
2.3 Vybrané druhy subkultur.....	21
2.3.1 Hippies - Květinové hnutí.....	21
2.3.2 Mods -1958.....	22
2.3.3 Rude boys	22
2.3.4 Hard Core	23
2.3. 5 Hooligans - fobaloví chuligáni	23
2.4 Charakteristika subkultur Skinhead a Punk	24
2.4.1 Skinheads.....	24
2.4.2 Punk.....	26
3. Úloha středoškolského učitele ve vlivu na vytváření atmosféry tolerance.....	27
3.1 Role středoškolského učitele ve výchově k multikulturní toleranci.....	27
3.2 Středoškolské vzdělávací zařízení.....	28
3.3 Středoškolské vzdělání.....	28
3.4 Postoj středoškolského učitele k subkulturám punk a skinhead.....	29

4. Výzkumné šetření postojů učitelů k výskytu subkultur skinhead a punk na středních školách.....	31
4.1 Cíle výzkumného šetření a výzkumný vzorek.....	31
4.2 Metodologie výzkumného šetření.....	31
4.3 Průběh vlastního výzkumného šetření a charakteristika výzkumného vzorku....	32
4.4 Analýza závěrů výzkumného šetření.....	32
4.5 Závěry výzkumného šetření	45
Závěr.....	47
Seznam použité literatury	49
Seznam příloh.....	52
Příloha č. 1	

Úvod

Jan Werich v jedné ze svých písní zpívá „*je to pravda odvěká šaty, dělaj člověka, kdo je nemá, ať od jiných pranic nečeká*“.

I tato myšlenka vede autora k výběru tématu bakalářské práce. Autor se setkal s osobami, které se považují za členy subkultur punk a skinhead. Právě odlišný styl oblékání, vizáže a trávení volného času, vzbuzuje v okolí někdy negativní reakce.

S těmito lidmi se autor setkal na hudebním rockovém festivalu, kde vystupovaly především punkové hudební skupiny. Došlo zde k poznání a průzkumu široké škály příznivců těchto dvou subkultur. Od mládežnických, řekněme ještě školou povinných skupinek punkerů a skinů, až po skupiny jednotlivců, kteří by mohli těmto mladším dělat rodiče.

V rámci zkušeností a výpovědí těchto lidí bylo autorem zjištěno, že se často ve svém životě setkali a setkávají s předsudky vůči jejich subkultuře, ať už se jednalo o podezření na zvýšenou konzumaci alkoholu, či podezření z touhy vyvolávat konflikty a to i přesto, že jsou běžnými daňovými poplatníky, rodiči, voliči, vlastníky nemovitostí, často i vysokoškolsky vzdělanými lidmi s čistým trestním rejstříkem. Vzhledem i k ročníku narození (hlavně těch starších) autor hledá vysvětlení, především v přežívání postojů společnosti z dob tzv. reálného socialismu, kdy jakákoliv odlišnost od normy byla považována za provokaci.

Jak je to ale dnes? Třicet let po sametové revoluci se i dnes setkávají tito lidé s podezřívavými pohledy spoluobčanů. Předkládaná bakalářská práce se tedy věnuje problematice postojů středoškolských učitelů k žákům, kteří jsou členové subkultury skinhead nebo punk. V teoretické části bakalářské práce je dále vysvětlen pojem postoj a jeho utváření v návaznosti na pojem subkultura. Jsou zde uvedeny typy subkultur, dále vznik a problematika vývoje subkultur punk a skinhead. Závěr teoretické části práce popisuje roli středoškolského učitele ve vztahu ke zmiňovaným subkulturám.

V praktické části bakalářské práce, jsou formou kvantitativního výzkumného šetření zjišťovány postoje středoškolských učitelů k členům těchto dvou subkultur. Nástrojem sběru dat je dotazníkové šetření, které je realizováno na středních školách a odborných učilištích v krajském městě Pardubice. Následně je provedena analýza získaných zjištění, vyvozeny závěry a doporučení pro pedagogickou praxi.

1 Postoj – uvedení do problematiky

Nejprve je nutné si pro tuto práci vymezit několik základních pojmů k problematice postoje. V první řadě co je to postoj, kde se takový postoj bere, jaké jsou základní parametry k vytvoření postoje, jaký je rozdíl mezi názorem a postojem, postojem a předsudkem, jaký vliv má na postoj společenská norma, jaký vliv na vytvoření postoje má rodina, škola, přátelé či pracovní kolektiv. Budou vysvětleny základní vlastnosti postojů, co je to komplexnost, konzistence postoje a další vlastnosti postojů. Dále bude uvedeno hodnocení konkrétního subjektu v sounáležitosti s postojem.

1.1 Definice pojmu postoj

Na úvod jsou uvedeny některé z četných definic postojů. Mnoho autorů se domnívá, že na tvorbu postojů má velký vliv rodina a prostředí, ve kterém žijeme, nebo jsme vyrůstali, ale jejich teorie se také různí. „Tabula Rasa“ (ve volném překladu „nepopsaný list“) tak vidí socializaci např. R.T. Schaefer (1989). Dítě se rodí jako „čistý nepopsaný list papíru“ a učí se především v rodině daným pravidlům a učí se je respektovat a žít podle nich. Každý z nás si, ať chce nebo nechce, přináší s sebou do života určitý pohled na okolní svět a s ním i normy, které nás celý život obklopovaly (mluvit pravdu, nepodvádět...atp.), zkrátka chovat se dle společenské a civilizované normy. Zde se naskytá otázka „Jaká je to norma?“ Je u každého stejná tato norma, dle které si všichni bez rozdílu potom vytváříme postoje? Co je to vlastně postoj? Odborná literatura říká konkrétně že: *„Postoj je získaný motiv vyjadřující jedincův vztah k určitému subjektu, k věci, lidem, skupině, činnosti, události, ideji apod. Lidé se ve svých postojích liší. Postoj zahrnuje tři složky: poznání subjektu a názory na něj, jeho citové hodnocení a pobídku k jednání či chování v soulasu s názorem a emočním hodnocením.“* (Čáp, Mareš, 2007, str. 149–150)

1.2 Tvorba postoje

K postoji jako takovému lze říci to, že většina postojů je vstřebávána též konkrétní osobou, získáváním různých socializačních vzorců a norem v dané rodině, tedy učením

se nápodobou a imitací. Záleží tedy z jakého sociálního prostředí, kdo pochází. *Každá společnost má měřítka neboli "normy" pro přijatelné chování. Chování, které se výrazně odchyľuje od těchto norem, je považováno za abnormální.* (Rita L. Atkinson, 2003, str. 525.) Do tvorby norem a následně postojů nespadá pouze rodina, ale také škola, vrstevnické party a skupiny, pracovní kolektiv, ale v neposlední řadě také masmédia. Všechny tyto aspekty mají vliv na tvorbu postoje. Pro někoho je normou poslouchat „tvrdší“ rockovou muziku a pro někoho je zase normální a přirozený poslech vážné hudby. Pro někoho je normou oblékat se podle poslední módy, pro jiného je normální, neboť pochází z takového sociálního prostředí, oblékat se výstředně. Proto si někteří lidé vytvářejí názor, pohled, nebo postoj vůči konkrétní věci, události, člověku, nebo nějaké skupině (subkultuře) tak, jakýma očima je zvyklý se na věci dívat nebo jakým úhlem pohledu, který je mu blízký z prostředí, které zná odjakživa. Tedy nejen z rodinného kruhu. *„Postoj představuje sympatii nebo nesympatii - pozitivní nebo negativní hodnocení a reakce vztahující se k objektům, osobám, skupinám a situacím nebo dalším aspektům světa.“* (Rita L. Atkinson, 2003, str. 616)

Dále Atkinsonová (2003) uvádí, že postoje vyjadřují pocity, ale jsou také doprovázeny kognitivními funkcemi - myšlením, nebo lépe zamyšlením se „proč“. Proč k tomu či onomu zaujímáme sympatii, nebo naopak nesympatii. Postoje jsou často chápány jako formy motivů, což je však zavádějící. *Důležitým vztahem člověka ke světu je hodnocení, které je komplementárním procesem poznávání, respektive je samo výsledkem komplementarity poznávání a cítění.* (Nakonečný, 1995, str. 118.)

Nakonečný (1995) uvádí, že *hodnocení může být vyjádřeno verbálně, ale také pomocí nonverbálních postojů a gest. Příznivé hodnocení úsměvem, zájmem o komunikaci atd. a nepříznivé hodnocení naopak. Hodnocení vyjadřuje subjektivní prožívání významu objektů, osob, věcí, jevů, idejí i jejich dílčích vlastností a vztahů mezi nimi.* (Nakonečný, 1995, str. 118) Kladné hodnocení jak uvádí Nakonečný (1995), jakéhokoli objektu určuje způsob chování vztahující se k němu. Čím je hodnocení objektu vyšší, tím je objekt atraktivnější (sexuální objekt, jídlo, nový kolega v práci, apod.) a takový k němu uzavíráme postoj. Pojem „postoj“ může být vymezen jako hodnotící vztah. Postoj vůči něčemu, někomu. (Nakonečný, 1995, str. 118.) Th.M. Newcomb (1950) uvádí příklad: *křik dítěte aktivuje motiv mateřské péče o dítě, ale jakým způsobem se matka bude k dítěti chovat, závisí na jejím postoji k dítěti. V případě slabě pozitivního postoje nemusí být její pečovatelské projevy nijak výrazné, naopak je-li pro ni dítě velkou hodnotou, bude*

ho něžně utěšovat a starostlivě pátrat po příčině jeho chování. (Th.M. Newcomb, 1950 in Nakonečný, 1995, str. 119) Nakonečný (1995) rozlišuje postoje na „centrální“ a „okrajové“. Za centrální postoje můžeme považovat, ty které jsou pro nás důležité a významné, například lidé v naší blízkosti a nám blízcí (partner, děti, rodiče, spolupracovníci v práci, nadřízený atd.) Dále věci, které se nás nějakým způsobem dotýkají a mají vliv na náš život (politika státu, práce kterou vykonáváme, vzdělávání...). Okrajovými postoji označíme ty méně významné, či pro nás nedůležité objekty (zahraníční politika nějakého cizího státu, nebo pro nás jiné nedůležité informace). *Ovšem jeden konkrétní objekt může být předmětem několika různých postojů, např. Týž politik je někým hodnocen velmi příznivě, jiná osoba ho zavrhuje, třetí osobě je lhostejný apod.* (Nakonečný, 1995, str. 118)

Stručný náčrt vývoje v dané oblasti postojů je uveden následovně: *„Ve vývoji studia postojů, je možné vymezit tři základní etapy: první od začátku 20. století po konec čtyřicátých let, kterou charakterizují snahy o vymezení pojmu, konstrukce nástrojů na měření postojů a široká aplikace do různých oblastí společenského života; druhou etapu můžeme ohraničit od začátku padesátých do konce šedesátých let a charakterizuje ji orientace na výzkum změny postojů, při čem horní hranici uvedeného období tvoří „krize“ výzkumu v dané oblasti. Třetí etapu, tj. od začátku sedmdesátých let po současnost možno charakterizovat jako éru modelů, vysvětlující vztah postoje – chování.“* (Výrost, Slaměník, 1997, str. 237)

Vstup do subkultury a účinkování v ní je odvislé od postojů, které aktér vůči dané skupině zaujímá. Nakonečný (1995) uvádí jejich základní vlastnosti. Podle nich lze specifikovat míru ztotožnění se jednotlivce se základními rysy konkrétní subkultury, také míru angažovanosti v prosazování životního stylu tohoto společenství. Tato míra angažovanosti také určuje pevnost a trvalost spojení člena subkultury s jejími hodnotami a normami. Pro učitele, kteří přicházejí do styku se žáky hlásícími se k určité subkultuře, může analýza vlastností postojů pomoci k identifikaci vhodných forem preventivní práce i k pochopení motivací těchto žáků k účinkování v subkultuře. Zde je nutné zdůraznit Nakonečného upozornění, že postoj nemusí být determinantou chování, ale pouze pohotovostí k reakci.

Mezi základní vlastnosti postojů dle Nakonečného patří:

„1. komplexnost (postoj má kognitivní, emotivní a snahové komponenty)

2. konzistence (uvedené komponenty se vyznačují větší či menší soudržností, vzájemně se podporují, jsou v tom případě konzistentní nebo jsou inkonzistentní, případně disonantní (neshodující se), například když negativní smýšlení o někom je spojeno s jistou mírou obdivu a uznání)

3. konsonance (souznění) trsu postojů (postoje vytvářejí určité kategorie tzv. trsy, které se mohou vyznačovat jistou mírou konsonance postojů, jež takový trs tvoří, např. postoje vůči vládě nebo vůči náboženství apod. to znamená, že pokud má někdo kladný vztah k náboženství, nemusí mít nutně kladný vztah k jakékoli církvi.

4. rezistence, postoj vůči změně (centrální a extrémní postoje jsou nejodolnější i vůči vlivům na ně působící)

5. intenzita postoje (každý konkrétní postoj může být chápán jako pozice v určité souvislosti od extrémně kladného přes neutrální až k extrémně zápornému hodnocení; největší intenzitou se vyznačují extrémní postoje, verbálně vyjadřované např. „naprosto souhlasím“, „rozhodně ano“. (Nakonečný, 1995, str. 119)

1.3 Postoj a chování

Nakonečný (1995) se dále zamýšlí, jaký je zde rozdíl mezi postojem a chováním. Může chování jít v každé situaci ruku v ruce s postojem? Na tuto otázku se snažil nalézt odpověď americký sociolog R. T. Lippiere. Chování může být často účelné, tedy nepřímé a situačně podmíněné. Výzkum R.T. Lapierra (1934), jež učinil pokus v předválečné Americe s čínskými manželi, které provedl po nejrozličnějších hotelových a restauračních zařízeních, kterých mělo být víc než 250. Pouze v jediném zařízení se setkali s odmítnutím obsluhy zmíněného čínského páru. Lapierr poté do zmíněných podniků rozeslal dotazníky a ve více než 90% mu bylo odpovězeno, že o hosty asijského původu není v inkriminovaných zařízeních zájem, tudíž by nebyli obslouženi. Tento a několik dalších pokusů potvrdili Lapierrrovi nízký vzájemný vztah mezi postojem a chováním. Jinými slovy, společnost v USA byla před druhou světovou válkou i po ní ne-li rasistická, tak alespoň nepříznivě nakloněná občanům jiné než bílé barvy pleti. Postoj společnosti – v tomto případě hoteliérů je nastaven jasně, ovšem zachovat se rasisticky dle postoje společnosti není v dané konkrétní chvíli tak jednoduché a prosté.

Chování vyjadřuje skutečný postoj tím méně, čím větším tlakem s hrozbou negativních sankcí za vyjádřený postoj se situace vyznačuje. (Nakonečný, 1995, str. 120) I když v uvedeném pokusu nešlo zřejmě o obavu ze sankcí, ale o vítězství „slušného chování“ nad tehdejší většinovým postojem americké společnosti k barevnému obyvatelstvu, Lapierrovo tvrzení se takto potvrzuje.

Nakonečný (1995) uvádí ještě hezký příklad ve vztahu postoj a chování z totalitního státního zřízení, kdy občané mají negativní postoj ke státnímu zřízení, ale jejich postoje k totalitní ideologii musí být právě pod hrozbou negativních sankcí skrývány. (např. podpisy umělců Anticharty v bývalém Československu).

Proto je postoj správně označován za pohotovost k reakci, nikoli za její jednoznačnou determinantu. (Nakonečný, 1995, str. 120)

1.4 Vliv postoje a předsudku na hodnocení jedinců a skupin

Nabízí se otázka, zda jsou například předsudky také jistým druhem postojů? Nakonečný (1995) ve své knize Psychologie osobnosti uvádí, že předsudky jsou „zvláštním druhem postojů“.

Jedná se o tradiční, převzaté a hlavně často nepodložené postoje, „které se udržují u jedince jako afektogenní vztahy podporované často racionalizací“, tedy pseudo-rozumově zdůvodněnými mýty a bludy na úkor nějakého subjektu nebo odlišné skupiny lidí.

S předsudky se z historického hlediska setkáváme klasicky například v předválečném Německu v roce 1935 ve spojitosti s Norimberskými zákony, které přerostly v rasové násilí a nakonec stály životy miliony lidí. U nás tyto afektogenní vztahy bývají nejčastěji nasměrované vůči romskému obyvatelstvu. Jak uvádí Nakonečný *„rasistické předsudky mohou souviset s komplexem méněcennosti, umožňující jedinci identifikovat se s tzv. lepší skupinou.“* (Nakonečný, 1995, str. 121)

Dalším předmětem těchto demagogií mohou být také náboženská (např. ISIS), ale zejména politická témata. V souvislosti s tématem této práce se můžeme zamýšlet nad tím, zda se otázka předsudků může dotýkat i zmíněných subkultur skinhead a punk? Na to se nám bude snažit odpovědět dotazník pro učitele vyučující na středních školách a středních odborných učilištích.

Předsudky jsou zvláštním druhem postojů a již slovo samo naznačuje, že jde o něco předem vytvořeného a převzatého. (Nakonečný, 2009, str. 154.) „Postoje jsou produktem učení“, tak je chápe Sociální psychologie, jak uvádí znovu Nakonečný (1995) ve své knize Psychologie osobnosti. Myslí tím, že postoje vůči konkrétnímu subjektu, jak jsme si uvedli výše, získáváme buďto z doslechu z médií a třeba i ústním podáním, tedy jsou tyto postoje „převzaté“ anebo získáváme postoje vůči zmiňovanému subjektu právě „učení“ což znamená, že takovéto postoje získáváme v důsledku „individuálních kontaktů a interakcí“. A tyto získané postoje mohou být také na druhou stranu těmito hotovými a již existujícími postoji ovlivněny. Například bude-li řeč o nějaké subkultuře. „Ano tento žák je slušný, ale je o něm známo, že je fanouškem Bohemians a je členem subkultury hooligans.“ Jaký asi zaujme postoj k takovému chlapci jeho učitel?

„Takové postoje, jako je například nedůvěra spojená s přesvědčením, že lidé určitého druhu jsou falešní, vyplývá obvykle z bezprostředních osobních zkušeností, jiné, týkající se například zásad zdaňování, vyplývají spíše z přijatých informací, jindy se uplatňují jak osobní zkušenosti, tak i převzaté poznatky, např. postoje k výchově dětí, vedení domácnosti apod.“ (Nakonečný, 1995, str. 122). V literatuře lze najít různé definice pojmu „postoj“. Jednu z nich podal v roce 1935 G. W. Allport: *Postoj je mentální a nervový vztah pohotovosti, organizovaný zkušeností a vyvíjející direktivní nebo dynamický vliv na odpovědi individua vůči všem objektům a situacím, s nimiž je v relaci* (Allport in. Nakonečný, 2013, s. 324). Postoj je zjednodušeně řečeno, názor který si sami vytvoříme, na něco nebo někoho. Podle kterého se v daných situacích můžeme zachovat. Na rozdíl od předsudku, který je také druh názoru, nebo pohledu na něco, nebo někoho. S tím rozdílem, že se nejedná o náš vlastní názor, ale o převzatý pohled na daný objekt.

Nakonečný (2009) poukazuje na souvislost chování a postoje a jejich kauzální charakter, kdy postoj k určitému objektu předurčuje, jak se jedinec zachová.

Klasické dělení postojů do tří rovin, případně složek, komponentů nebo dimenzí vymezuje například Nakonečný (2009) či Vágnerová (2007), jedná se o tyto roviny: kognitivní, emoční a behaviorální. *Avšak v současných trendech se vedou spory o behaviorální rovině jako takové, že by neměla patřit do rovin postojů, protože se jedná pouze o reakci na základě kognitivní a emoční roviny v podobě chování či tendence k jednání.* (Bagozzi, Burkrant in Výrost, Slaměnik, 1997, str. 282)

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že postoje tázaných středoškolských učitelů mohou být ovlivněny nejen jejich vlastní výchovou, sociálním prostředím, ze kterého pocházejí, ale i zkušenostmi z širší rodiny s příslušníky subkultury a také mediálním obrazem dané subkultury.

2 Subkultura

V této kapitole budou vysvětleny pojmy a souvztažnosti k problematice pojmu subkultura. Bude vysvětlen nejen rozdíl mezi kulturou a subkulturou, dále geneze a vývoj subkultury, zda můžeme subkulturu brát pouze jako národní nebo mezinárodní záležitost, bude vysvětlen rozdíl mezi subkulturou a hnutím, vysvětlen pojem kontrakultura a na závěr typologie subkultur a rozčlenění ve vztahu k subkulturám skinhead a punk.

2. 1 Definice pojmu kultura

Nejdříve je nutné vysvětlení samotného pojmu kultura. Kultura pochází z latinského slova „colere“ tzn. vzdělávat, pěstovat, pečovat. Tento termín měl původně spojitost s oblastí zemědělství. (Smolík, 2010) *Kulturu lze vnímat jako označení pro všechny sdílené normy, způsoby chování, schopnosti, hodnoty, rituály, tradice, znalosti a dovednosti, s nimiž se člověk nerodí, ale které přebírá v procesu socializace.* (srov. Sopóci, Búzik, 2009; in Smolík, 2010, str. 27)

Kultura v sobě obsahuje množství prvků zaručujících stabilizaci společnosti: je souhrnem ustálených zvyků, hodnot a norem, předávaných z generace na generaci. (Buriánek, 1996; in Smolík 2010, str. 29) *Pojem kultura tedy vyjadřuje určitý řád, který lidé vytváří a kterému se podrobují, který vůči sobě navzájem vynucují a kterému se učí, který je jim osvobozující šancí anebo příliš těsným krunýřem.* (Helus, 2007, str. 31)

Kultura je tvořena několika specifickými segmenty. Patří k nim jazyk, filosofie, náboženství, morálka, potřeby, právo, technika a technologie, umění, věda, znalosti, zvyky a ve stále větší míře i sport, móda a spotřební vzorce chování. (Duffková, Urban, Dubský, 2008; in Smolík, 2010, str. 29)

Kultura je vše co nás obklopuje. Tedy to, co člověk vytvořil za několik tisíc let jeho existence na zemi. Je to tedy, „to co je potřeba pěstovat a udržovat“.

„Kultura jako software lidské mysli. To neznamena, že by lidé byli naprogramováni jako počítače. Lidské chování je mentálními programy určeno jen zčásti: člověk má základní

schopnost odchýlit se od programů a reagovat způsoby, které jsou nové, tvořivé, destruktivní či neočekávané.“ (Geert Hofstede, 2007, str. 14)

Rozdíl mezi kulturou a subkulturou lze spatřovat hlavně v tom, že kultura obsahuje soubor specifík, které jsou pro kulturu zcela nezbytné, jako jsou například: jazyk, chování, náboženství, národní hodnoty, tradice, morálka, umění, zvyky a mnoho dalších aspektů kultury. A právě tyto aspekty jsou důležité pro celou vyspělou, kulturní společnost.

2. 2 Definice pojmu subkultura

Subkulturou můžeme pojmenovat konkrétní skupinu lidí, které spojují jisté specifické rysy. Tyto rysy nebo třeba znaky subkulturu odlišují od klasické většinové kultury, která je v každé společnosti zaběhlá a tradiční. Těmito společnými rysy, kterými subkultura oplývá, může být například stejný nebo podobný styl oblékání, jistý styl uniformity, druh hudby kterou ta či ona subkultura preferuje a tvoří. U trampů je to například vojenské khaki oblečení a klasická trempská a folková hudba. V neposlední řadě jsou to názory a náhled na svět, které zřejmě každá subkultura má. U zmiňovaných trampů je to třeba jejich bezbřehý vztah k přírodě, volnému a svobodnému touláním se lesem. Žít s lesem a přírodou. U subkultury např. fotbalových chuligánů (tzv Hooligans) jsou jejich ideály a náhled na svět pravda jiné, odchylující se od normy.

Každá společnost má určitá měřítká neboli normy pro přijatelné chování. Chování, které se výrazně odchyľuje od těchto norem, je považováno za abnormální. (Atkinsonová a kol., 2003, str. 525) a právě proto tato subkultura může vyvolat negativní konotaci.

Subkulturu zase můžeme chápat jako kulturu v té hlavní stávající kultuře. Někteří autoři jí nazývají jako „podkultura“. Například Girtler (2001) uvádí, že *termin subkultura obsahuje předložku „sub“, kterou poukazuje na „nízké“ společenské postavení dané kultury.* (Girtler, 2001, in Smolík, 2010, str. 29) Girtler používá označení „okrajová kultura“. Subkultura se odlišuje od té většinové kultury tím, že do ní spadá procentuálně malý počet členů a některými svými rysy se odlišuje od té hlavní většinové. Vyznačuje se vlastními kulturními prvky, charakteristické pro jistou menší skupinu lidí.

Sub-kulturu lze už z hlediska jazykového považovat za podkategorii. Kolářová (2011).

Jenks (2005) uvádí, že ji lze v sociologii používat jako analytický koncept k označení podkategorie bez hodnotících soudů. (Jenks 2005 in Kolářová 2011 str. 14.)

Autoři Kreche, Crutchfielda a Ballacheyho (1968) považují za subkulturu tu část celkové kultury společnosti, která je typická pro některou výšeč společnosti. (Smolík, 2010, str. 31)

Předpona „sub“ naznačuje svébytnost a odlišnost od dominantní nebo mainstreamové společnosti. Subkultury tedy tvoří skupiny lidí, kteří sdílejí zvláštní hodnoty a normy, v nichž se rozcházejí s dominantní nebo mainstreamovou společností a které nabízejí mapy významů, díky nimž je svět pro členy subkultury srozumitelný. (Barker 2006, in Smolík, 2010, str. 31)

S Barkerem (2006) se někteří autoři názorově neshodují, neboť v předponě „sub“ vidí zcela jiný význam. *Například Girtler (2001) odmítá tuto teorii s tím, že slovo „subkultura“ obsahuje předložku „sub“ z důvodu poukázání na „nízké“ společenské postavení této dané kultury. Z dalšího Girtlerova textu vyplývá, že subkultury byly vnímány jako prostor pro deviantní kultury nebo její skupiny* (srov. Barker, 2006, in Smolík, str. 31).

Přesto většina sociologů používá výraz subkultura, který se stal obecně přijímaným a je jedním ze základních sociologických pojmů. (Smolík, 2010, str 31)

Gordon (1974) používal termín subkultura ve čtyřicátých letech 20. století ve stejném významu, jako jej používáme v současnosti. Subkultura pro něj byla podskupinou národní kultury, která byla složena z kombinací sociálních faktorů, jako je třída, etnická skupina, náboženská víra apod. (Gordon 1974 in Smolík 2010, str. 64)

Pojem subkultura byl ve společenských vědách běžně používán ve čtyřicátých letech 20. století, a to v několika významech. Termín se užíval a užívá jednak pro označení typologické kategorie, tj. dílčí varianty většího kulturního celku, jednak jako kontrakultura v protikladu k většímu celku negující některé hodnoty kultury dominantní. (srov. Geist 1992; Hendl, 2005; Kol., 1996; Jandourek, 2008 in Smolík, 2010 str. 30. – 31) *Nakonec jak uvádí Smolík (2010) uvést přesnou definici subkultury, či přímo definici subkultury mládeže je kvůli množství jednotlivých definic a přístupů ke studiu subkultur nemožné. Definice subkultur se zaměřují na jednotlivé charakteristiky a znaky subkultur. Lze jen těžko na základě definice popsat množství nejružnějších subkultur, které jsou často rozdílné. Přesto se některým definicím a přiblížení základního termínu nelze vyhnout.* (Smolík, 2010, str. 30) *Subkulturu můžeme také označit jako vybočení z nějaké dané normy. Vymezení normy je obtížné a nejednoznačné. Norma může být chápána*

statisticky, funkčně nebo sociokulturně. Mnohdy může být odchylka od normy pozitivní a tudíž sociálně žádoucí; popř. být neutrální. Hranice mezi normou a abnormalitou představuje jakési kontinuum. Jeho vymezení závisí na mnoha faktorech, především na aktuální úrovni dané společnosti, u různých skupin se může lišit, vyvíjí se v čase a nemá definitivní platnost. (Vágnerová 1999, str. 23)

Řekněme, že subkultury jsou jisté podkultury v každé kultuře a zejména u mladých lidí, kteří ještě asi netuší, kam se jejich životní cesty budou stáčet a kam povedou. Názory těchto mladých mohou být v tuto danou chvíli vyhraněné, mnohdy i radikální a v jejich očích zcela jasné a nekompromisní. Toto vyhranění, ale nebývá věčné a zpravidla se postupem času pomalu vytrácí a může i vymizet. Častým jevem také bývá, že i tito ex členové subkultury si do dalšího života dál mohou nést jisté prvky jejich „bývalé“ subkultury. Řekněme například postava známého umělce Daniela Landy. Bývalý skinhead, textař a člen hudební skupiny Orlík. Některé texty této skupiny byly pro mnohé vlastenecké, některé pro mnohé i rasistické. Dnes se tento člověk ke svému skinheadství zřejmě již nehlásí. Ale i člověku, který jeho osobnost nesleduje, tu a tam z médií a sociálních sítí utkví v mysli informace, že tento člověk stále vlastencem je a možná v něm z jeho skinheadského mládí něco zůstalo.

Další otázka související s pojmem subkultury se může týkat také období, které je pro tvorbu subkultury „úrodnou půdou“. Těžko si můžeme představit během běsnění druhé světové války skupinky punkerů. Ať třeba v obléhaném Leningradu, nebo v bombardovaných Drážďanech. Skinheadský gang, kdesi v rovníkové Africe. Zkrátka pro zrod subkultury musí být alespoň trochu příznivá a přející situace, sociální i politická.

Subkultura z pravidla šokuje, provokuje. Pro běžnou společnost je subkultura jiná, směšná, nepřijatelná, nahánějící strach atd. Zkrátka vybočuje z normy. Těžko někdo bude chtít někoho šokovat a provokovat, je-li jeho země zmítaná válkou a hladem. Lze se zamyslet i nad tím, jaké bylo v minulosti být součástí subkultury v 50. až 90. letech v Anglii, a jaké bylo být například punkerem v 80. letech v socialistickém, normalizovaném Československu. Perzekuce a šikana ze strany vládní garnitury je více než jasná.

Subkultury vždy měly své místo vzniku a alespoň na počátku své existence se držely a spočívaly ve svých původních domovinách. teddy boys, mods, skinheads, punk atd. v Anglii a hippie, punk, hardcore a další v USA.

V dnešním světě zasaženém globalizací už dávno neplatí, že jakákoliv subkultura je záležitostí pouze toho či onoho státu nebo země, pro ně dříve tak charakteristické. Nejrozličnější subkultury můžeme najít na místech zcela nečekaných a takřka na celém světě. Původně anglickou subkulturu „modernistů“, tedy mods můžeme najít například v Japonsku, punkery, ale i skinheady v Izraeli, Číně, Indii, to samé platí o fanoušcích hardcore, o hooligans nemluvě.

Hebdige (1979) se domnívá, že ač je jakákoliv subkultura v zprvopočátku nekompromisní a striktní, postupem času se zvolna začlení do systému utvářeného dominantní kulturou a přijme prostor v „mapě problematické sociální reality“, jistou komercializací prvků dávajících subkultuře její jméno. (in Smolík 2010)

Při zkoumání subkultury si můžeme položit otázku, zda subkulturou můžeme nazvat zároveň kontrakulturou? Zde uvádí Syrový (1999), že kontrakultura je kontrastní a opoziční typ kultury vůči oficiální, majoritní kultuře v dané společnosti. Typický je pro kontrakulturu velký rozpor se stávajícími zaběhlými normami dané kultury. (např. undergroundové hudební skupiny či signatáři Charty 77 v socialistickém Československu). Nazývat tedy subkulturu kontrakulturou a naopak nelze. (in Smolík 2010)

Zde je nutné také krátce zmínit rozdíl pojmu hnutí a subkultura. Lidé často označují subkultury, popisované v této bakalářské práci jako hnutí. Tedy „hnutí punk“ a „hnutí skinhead“. Naskytá se otázka, jestli je toto označení správné. Subkultury punk i skinhead jsou totiž propleteny různými názory a směry, zda politickými toť otázkou. Politika je u skinheadů spíše jen povrchní záležitostí a zrovna tak, i u subkultury punk. Skinheadi sami sebe rozdělují na několik až protichůdných odnoží: nepolitické Oi! skinheady, antirasistické S.H.A.R.P. (skinhead proti rasovým předsudkům). Dále pak pravicové, rasistické, nacionalistické, nebo přímo neonacistické skinheady - White Power (bílá síla), NS (národní socialismus), R.A.C. (Rock proti komunismu) a tak podobně. Nelze opomenout také levicové skinheady jako třeba Red Skin, nebo R.A.S.H. (Red Anarchist Skin Head). (Smolík, 2010)

Podobné je to se subkulturou punk, ta se také vyznačuje několika různými směry od levého křídla (anarcho – punk), přes tradiční punk rock, neinteresující se absolutně žádnou politikou ani politickými ideály, až po pravicové NAZI Punk sympatizující s ultrapravicovými skinheady. (Smolík 2010) Tudíž zde žádnou, ideologickou jednotnost,

nějaký daný cíl či definované politické požadavky hledat nelze. Neboť tyto aspekty jsou pro různá hnutí neodmyslitelná. Jinými slovy, hnutí má politické cíle (občanská sdružení), kdežto subkultura klade důraz na odmítání politických postojů a programů. Jsou to spíše party, nebo gangy mladistvých, kteří tímto způsobem tráví svůj volný čas.

Hnutí představuje určitá skupina lidí. Skupinu tvoří určitý počet lidí, jejichž činnost směřuje po delší dobu ke společným cílům. Ze společných cílů vyplývá podobnost hierarchie hodnot členů skupiny. *„Cílů se dosahuje dlouhodobou interakcí a kooperací, která se řídí skupinovými normami a při níž se vytváří relativně stálá struktura vztahů mezi členy skupiny, v nichž jednotlivci zaujímají různé pozice a přijímají role.“* (Helus, 2007, str. 21)

„Oproti hnutí je subkultura méně početná. V subkultuře působí často několik protichůdných proudů (typicky u skinheads) a pro existenci subkultury nemá význam jeden konkrétní cíl vycházející z požadavků. Subkultura působí v rámci dominantní kultury a nemusí nutně souviset s prosazováním politických, kulturních či společenských změn. Přesto i na bázi subkultur mládeže vznikají občanská sdružení (např. Vlastenecká liga) či jiné formální organizace. Není to však pravidlem.“ (Smolík, 2010, str. 42)

2.3 Vybrané druhy subkultur

Obečně lze subkultury členit na základě věku (tzv. mládežnická subkultura), povolání, náboženství (sekty, rituály), původu, národnosti, etnika, rasy, sociální pozice, zájmů, sociální instituce, segregace atp. Při větších odlišnostech subkultury (zejména takových, které lze charakterizovat jako protichůdné celé kultuře) vzniká napětí a konflikty, jež nezřídka ústí do značně dramatických situací (např. střetů s policií, nebo střetů mezi subkulturami). (Smolík, 2010, str. 34.)

2.3.1 Hippies – Květinové hnutí

Počátky hnutí se datují od roku 1967. Volně navazuje na Beat generation (bítová generace) z 50.let. Bohémský a nepřizpůsobivý styl života s konfrontací proti tradičnímu americkému způsobu života. Hnutí hippies bylo neorganizované hnutí míru a lásky. Vzpouře proti společnosti a tradičním americkým hodnotám (vlast, domov, rodina, bůh atd.) začalo v San Francisku. Jejich cíle byli mír, láska, svoboda a to svoboda se vším všudy: volným užíváním psychedelické drogy LSD a marihuany, volné lásky, žádná honba za penězi, kariérou a nekonformní chování vůči společnosti vůbec. Svůj život žili

v komunitách. Na odkaz beat generation navázali v šedesátých letech hippies hlásající mír, lásku a nenásilí. Jejich hlavním politickým tématem bylo odmítání války ve Vietnamu, odmítání rasismu a imperialismu.(Charvát, 2008 in Smolík 2010)

Zatímco Beat generation se mnohdy nechala inspirovat jazzem, hippies naslouchali rock'n'rollu. Beat generation nesnila o ničem jiném než o útěku před světem, a jestli to bude jen trochu možné, tak zůstat v ústraní. Hippies se naopak chtěli pevně usadit mezi svými (viz Carriere, 2004, in Smolík 2010).

2. 3.2 Mods – 1958

Anglická mládež. Předchůdci skinheads (byli známí také jako Modernisté). Jejich styl se vyznačoval upravenými, uhlazenými vlasy a drahým oblečením (obleky atd.) přesto, že pocházeli z nižších sociálních vrstev dělnické třídy, na jejichž členění se zejména v Británii bral a bere veliký zřetel. Holdovali černé soulové hudbě, Twistu a jízdě na skútrech zn. Lambretta a Vespa. V polovině 60. let se však stala z většiny Mods Hippies, ale zbylí drsnější Mods vytvořili ve druhé polovině 60. let subkulturu s názvem tzv. Hard Mods. Jak uvádí Mareš (2003) jejich víkendový život byl charakteristický alkoholem, hudbou, tancem twistem, ženami a násilím. Jedním ze symbolů Mods se staly italské skútry značek Vespa a Lambretta. Skútry znamenaly pro Mods symbol skupinové identity (Hebdige, 1979, in Smolík, 2010). Proslavili se také rvačkami s Rockers (Rockery), například na pláži v přímořském letovisku Brighton, jak bylo komentováno tehdejším tiskem (Battle of Brighton v roce 1964). Z Hard Mods, kteří v létě 1969 zkrátili své vlasy na minimum, ohrnuli nohavice Levi Strauss, aby dali vyniknout botám Dr. Martens, dále pak šle a košile zn. Brutus a Ben Sherman, povstala subkultura skinheads.

2. 3.3 Rude boys

Původně označení pocházející z Karibiku, konkrétně z Jamajky pro mladistvé delikventy. Později v Británii označení pro mladé jamajské přistěhovalce fanoušky Two Tone a Rocksteady hudby. Bílí hard Mods byli ovlivněni jamajskou hudbou a drsným životním stylem Rude boys a došlo k sblížení těchto dvou subkultur a došlo k jejich vzájemnému propojení, hlavně skrze hudbu. Od počátku šedesátých let byl silný vztah mezi subkulturami bílé dělnické třídy a přistěhovaleckými mládežnickými gangy. Tento fakt se projevoval i v hudbě, prostřednictvím specificky karibských forem jako ska, bluebeat atd. (Hebdige, 1979 in Smolík 2010).

2. 3. 4 Hard Core

Podobně jako u punku jde zde o provokaci a také touhu nejt s davem. Zde však jde o vyloženě o americkou záležitost postavenou na rodící se komercializaci amerických punkových hudebních skupin. Jde o mnohem agresivnější druh punku než toho z roku 1977. Jedná se o americké hudební skupiny hrající začátkem osmdesátých let. Hard Core je stejně jako punk životní názor, předložen světu novou generací punkerů, tedy především těch amerických. Hard Core (tvrdé jádro) se vymezuje proti komercializaci punku a celé konzumní společnosti. Hard Core se hudebně dostal k tvrdšímu jádru muziky a politicky zaměřeným textům a tématům dotýkající se globalizace, lidských práv, práv menšin, zvířat atd. (srov. Handlířová, 1998; Bartas, 2005; Kostěnek, 2001 in Smolík 2010).

2. 3. 5 Hooligans -fotbaloví chuligáni

Podle Hebdigea (1979), Mareše (2003, a kol.) vzešli fotbaloví chuligáni ze subkultur, Teddy boys, Mods, Rockers a Skinheads anebo se na něm tyto subkultury alespoň jistým způsobem podílely. Jedná se vlastně o násilníky, kteří „bojují“ za svůj fotbalový klub. Vznikají organizované gangy, které se navzájem napadají (stadion, nádražní perón, hospody...) které s fotbalem nemají již nic společného. *V šedesátých a sedmdesátých letech tedy vznikla specifická subkultura, jejíž příslušníci se v kontextu vlastního ztotožnění s cíli určitého fotbalového klubu vyžívali v násilných střetech s příznivci protivníka, s pořadatelskou službou a s policií, přičemž neberou ohledy na společenské a právní normy a konvence.* (Vochočová, 2005 in Smolík 2010 str.152)

Vochočová (2005) ještě uvádí, že subkultura hooligans je specifická v tom směru, že její členy nespojuje žádný hudební styl ba ani způsob oblékání. V Čechách byla situace začátkem 90. let obdobná. V devadesátých letech začali praví skinheadi navštěvovat fotbalová utkání a stadiony, kde se v mnoha případech promísili s chuligány. Toto podpořili některé neonacistické kapely k opěvování chuligánství a násilí na stadionech. Například pražská hudební skupina S.A.D. v písni „Rowdies“ (Mareš a spol., 2004)

2.4 Charakteristika subkultur Skinhead a Punk

Na začátku padesátých a šedesátých let minulého století začala zejména v Anglii vznikat různá uskupení, party, komunity mladých lidí. Lidí podobného vzezření a smýšlení, tedy subkultury. Postupem času se tyto subkultury začali rozšiřovat do celého světa. Důvod byl zřejmě ten, že člověk jako takový, zejména mladý, má potřebu zažívat nějaké duševní pozdvižení, emoce, zážitky, dobrodružství. Právě v tomto období neměla mládež (především ta dělnického původu) v Anglii ani jinde tolik příležitostí nějakého adrenalinového vyžití jako má například dnes. Dnes mají mladí lidé v tomto ohledu mnohem větší potenciál nežli v polovině minulého století. Dnes mohou mladí cestovat, mohou provozovat nejrůznější aktivity od různých sportů, zájmů, koníčků kde mohou vydat značné množství energie.

2. 4. 1 Skinheads

Subkultura Skinheads vznikla ve Velké Británii na konci 60. let 20. století. Přesněji se datuje léto roku 1968. V Československu bylo období srpnové okupace vojsky Varšavské smlouvy a nastupující období Normalizace. V Británii vzniká tou dobou subkultura do dnes zahalena mýty, polopravdami a tajemstvím. Na počátku vzniku subkultury neměli Skinheads svou vlastní hudbu, jako měli například mods, kteří poslouchali od modern jazz, soul, rhythm and blues, ska až později po power pop kapely jako The Who, The Jam atd. Právě od mods někdy kolem roku 1969 skinheadi přijali za svou hudbu jamajské Ska a také Reggae a Rocksteady. V roce 1969 Skinheads navštěvovali koncerty černých jamajských umělců a tančili v rytmu reggae v tanečních a klubech. Skinheads se hrdě hlásili v britské rozvrstvené společnosti ke své třídě, to znamená k *working class* (dělnická třída). Skinheads na konci šedesátých let utvořili identifikovatelnou subkulturu. Ve snaze vyjádřit přísnou „dělnickou“ identitu se skinheads inspirovali dvěma očividně nekompatibilními zdroji: kulturou západoindických imigrantů a bílé dělnické třídy. (Hebdíge 1979, in Smolík 2010, str. 131) Příslušníci subkultury pocházeli převážně z dělnických rodin. V 80. letech se vývoj této subkultury se odklonil od jeho původní a tradiční normy. Právě v tomto období nastává zlom. Přichází nová generace mladých Skinheads, které nalákaly krajně pravicové nacionalisticky orientované organizace, jako např. British National Party a mladí noví skinheads začínají navštěvovat jejich mítinky a souhlasně přikyvovat a tleskat.

Skinheadské hnutí se rozděluje. Ti starší zůstávají věrni svému Ska a skinheadskému Reggae. Do popředí se začíná dostávat nová drsnější a ráznější hudba, kterou si oblíbí i tradiční staří skinheadi i nová generace a tou je muzika Oi! Hlavními představiteli tohoto žánru, jsou hudební skupiny: Cockney Rejects, 4 Skins, The Business, Last Resort, Blitz a mnoho dalších... Jedná se o nepolitickou hudbu, čili bez nějakých rasistických textů a podobného zaměření. Do popředí a hlavně do médií se začínají začátkem osmdesátých let dostávat nacionalistické pochody BNP, které hojně navštěvují skinheadi. Teď již můžeme mluvit o tzv. Nazi skinheads. Jejichž hlavním a ne na dlouho jediným hlasem, se stává dříve punková, později skinheadská White Power kapela Skrewdriver s jejím frontmanem Ianem Stuartem Donaldsonem. *Mnozí skinheads se přidávali k ultrapravicovým organizacím a politickým stranám, zaměřeným proti imigrantům, jako je např. francouzská Národní Fronta nebo Britská národní strana* (Daly, Wice, 1999, in Smolík 2010, str. 135).

V Československu koncem 80. let a 90. let je tento trend počátkem vzniku hnutí na našem území. Zatímco na ostrovech šlo původně o stmelování a sblížování černé a bílé mládeže, prakticky pomocí jamajské hudby. U nás se zejména po roce 1989 začal mezi mladými lidmi hledat zdroj konfliktu a možnost vybití frustrace.

Tedy ne jako v Británii, že jak už to tak bývá u sotva plnoleté mládeže, kde byl nepřitelem téměř každý. Od učitele ve škole po celé společenské zřízení. Ano určitě i v Anglii bujel jistě rasismus a společenské nepřijetí imigrantů z oblasti Karibiku. Subkultura se rozložila na několik různých směrů. U nás v Československu šlo, však čistě o rasismus.

Čeští rasističtí skinheads navázali rychle i mezinárodní kontakty a začali též výrazněji přebírat nacistickou ideologii. Subkultura skinheads dosáhla největšího početního rozmachu v prvních porevolučních letech. Jak již bylo zdůrazněno, jsou velmi výrazným prvkem pro vytvoření světonázorové profilace skinheads hudební skupiny (Buldok, Vlajka...) Těchto hudebních skupin působilo v Československu od devadesátých let několik desítek (bliže viz Mareš, 2003: 418-420; Rataj, 2001, in Smolík 2010, str.146).

2. 4. 2 Punk

Provokace, šokování okolí, postoj proti konzumní společnosti - to je Punk. Jako většina subkultur vznikl v USA kolem roku 1975 a pokračování našel Anglii. Punk je nejen hudební, ale také životní styl. Slovo Punk by se z angličtiny dalo přeložit jako "Výtržník" nebo "Něco shnilého".

V USA se jednalo především o newyorský hudební klub CBGB a o hudební uskupení, která zde produkovala svojí hudbu. Television, Patty Smith, Ramones, Blondie a další. V Anglii to byl Londýn a další průmyslová města. Zde tuto subkulturu tvořili skupiny jako Sex Pistols, The Clash, Buzzcock, The Adicts a další. Punk rock začal v Británii zřejmě o něco déle nežli v USA, to znamená kolem roku 1976 – 77. Těžko bychom hledali u punku nějakou ideu, směr, nebo něco podobného. *„Lidem v této subkultuře jde hlavně o svobodu vyjádřit svůj negativní postoj vůči konzumní společnosti, odpor proti některým politickým prvkům, jako je například globalizace a v neposlední řadě názor a o postoj proti rasové diskriminaci.“* (Jandourek, 2001, str.243)

Smolík, 2010 uvádí ve své knize „Subkultury mládeže“ že punk stejně jako subkultura skinheads byl projevem snahy městské dělnické a studentské mládeže o autenticitu a přirozenost ve svém citění a projevu. Punk byl a je vyjádřením „myšlenek, pocitů, problémů, ale i jako alternativa a protipól hlavnímu proudu a to nejen jako hudba, ale i životní styl a životní filosofie.

V socialistickém Československu se začaly objevovat první vlaštovky subkultury Punk kupodivu brzy. Neuběhlo mnoho času od doby, kdy punková skupina Sex Pistols vydala svojí desku „Never Mind the Bollocks, Here's Sex Pistols“ a první příznivci se začali objevovat i u nás v ČSSR. Psal se rok 1978, kdy začaly být poslouchány jednak anglické punkové hudební skupiny, ti šťastnější na dovezených LP deskách ze západní Evropy, ti ostatní alespoň jako nahrávky na magnetofonových páscích, ale také se začali formovat první domácí hudební, undergroundové, skupiny jako např. Zikkurat, Energie G a další. Můžeme říct, že The Clash, Sex Pistols a další spustili punkrockovou revoluci i v socialistickém Československu. S tím rozdílem, že u nás nešlo pouze o zábavu mladých lidí, která k rockové muzice patří, ale také byla jakýmsi protestem proti tehdejšímu politickému zřízení v Československu. Represe ze strany složek veřejné bezpečnosti a státní tajné služby byly zřejmé. To platilo až do Sametové revoluce v roce 1989. (Smolík 2010)

3. Úloha středoškolského učitele ve vlivu na vytváření atmosféry tolerance

V následující kapitole je nutné si položit otázku, jaké jsou v oblasti vzdělávací a výchovné, kladeny na středoškolského učitele požadavky, kdo vlastně je středoškolským učitelem, co je středoškolské vzdělávací zařízení a vysvětlit si systém pregraduální přípravy na toto povolání. Dále je nutné si připomenout, jak je legislativně ukotveno středoškolské vzdělávání ve vzdělávacím systému České republiky. Také je vhodné zmínit se o roli učitele ve vztahu k žákovi. Jednak v roli pedagoga, který žáka učí dle výukových osnov, ale také jako vychovatele, který mu je po dobu jeho studia příkladem, rádcem, garantem a pomocníkem v mezilidských záležitostech.

3.1 Role středoškolského učitele ve výchově k multikulturní toleranci

Ve vztahu k postojům učitele vůči subkulturám, k jeho kritické toleranci je nutné zmínit kulturní senzitivitu. Ta označuje akceptující postoj a respekt ke kulturním odlišnostem. V pedagogické praxi jde o záměrné a citlivé vnímání kulturní diverzity žáků ze strany učitelů. *Kulturní senzitivita bývá v užším slova smyslu označována jako jedna z tzv. kulturních kompetencí. Je vnímána jako kulturní kompetence v emoční oblasti. Lze ji ztotožnit s emoční empatií vůči zkušenostem jiných kultur a zároveň vědomým odporem ke kulturním předsudkům a kulturní uzavřenosti.* (Janebová, R. ,in Matoušek, 2013, s 120-121). Učitel pomáhá žáku se vzdělávat v oblastech vyučovacích předmětů, které má v učebních osnovách. Další věcí, kterou středoškolský učitel má zvládat, je připravit žáka v lidských a společenských oblastech života. Naučit ho být například tolerantní ke kulturní rozmanitosti, která nás obklopuje. V kontextu bakalářské práce, je třeba zmínit schopnost středoškolského pedagoga, podílet se na prevenci rizikového chování, klást na srdce žáka obezřetnost k sociálně patologickým jevům, jako jsou násilí, nenávisť k jiným rasám, etnikům, subkulturám, ale také vést žáky k prevenci co se týče omamných látek, drog, alkoholu a dalších negativních věcí se kterými se může v životě setkat. Tyto aspekty vedou k širšímu rozvoji jedince a připravují ho tak lépe na vstup do samostatného života. Posláním pedagoga je tedy připravit mladého člověka, svěřeného mu rodiči, nebo jeho právními zástupci, k rozvíjení jeho vědomostí, dovedností, schopností atd. potřebné k dalšímu životnímu uplatnění a k širšímu osobnímu rozhledu, ale také posílit jeho mravní vlastnosti, empatii, soucitnost, sebeovládání, dokázat si poradit s problémy.

Vlastní definicí pojmu středoškolský učitel není v odborné literatuře věnován velký prostor. O definici se pokouší Průcha (2002a, s. 21) který uvádí, že: „*Význam výrazu učitel se obecně jeví natolik zřejmý, že v odborných pracích z oblasti pedagogiky není vůbec definován. Ani v pedagogických slovnících a encyklopediích se kupodivu s definicí učitele většinou nesetkáme.*“ Přesto Průcha (2002b) definuje učitele jako někoho, kdo je hlavním zprostředkovatelem systematicky zakotvených a upravených poznatků na poli různých oborů. Kromě rodičů, tedy otce a matky, je učitel další v pořadí, kdo se podílí na výchově a na vzdělávacím procesu. Učitel je kvalifikovaným pedagogickým pracovníkem a jako takový má velkou zodpovědnost za přípravu, řízení a organizaci výchovně-vzdělávacího procesu (srov. Průcha, Walterová, & Mareš, 2009).

3.2 Středoškolské vzdělávací zařízení

Dle školského zákona č. 561/2004 Sb. § 57 „Střední vzdělávání rozvíjí vědomosti, dovednosti, schopnosti, postoje a hodnoty získané v základním vzdělávání důležité pro osobní rozvoj jedince. Poskytuje žákům obsahově širší všeobecné vzdělání nebo odborné vzdělání spojené se všeobecným vzděláním a upevňuje jejich hodnotovou orientaci. Střední vzdělávání dále vytváří předpoklady pro plnohodnotný osobní a občanský život, samostatné získávání informací a celoživotní učení, pokračování v navazujícím vzdělávání a přípravu pro výkon povolání nebo pracovní činnosti.“

Toto znamená, že žák navštěvující jakékoliv středoškolské vzdělávací zařízení, se zde má dozvědět věci spojené s oborem, který se rozhodl studovat. Tedy veškeré teoretické znalosti v odborných předmětech, včetně rozvoje praktických zkušeností, které jsou pro něho nové a ještě zcela neznámé. Dále rozvíjení znalostí ve všeobecných vzdělávacích předmětech, navazující na učivo z druhého stupně základní školy. To jsou věci, které si automaticky vybavíme při pojmu středoškolské vzdělávání.

K těmto věcem žaku během jeho vzdělávání na středoškolském vzdělávacím zařízení pomáhá pedagog - učitel.

3.3 Středoškolské vzdělávání

Co se týče pregraduálního vzdělávacího procesu a přípravy žáků na další vysokoškolské vzdělávání s tímto spojené, připravuje absolventy na další studium na vysoké škole a na vyšší odborné škole gymnázium. Oproti tomu, střední odborné školy a střední odborná učiliště připravují absolventy přímo na konkrétní profesi.

V českém školství fungují také lycea, která spojují odborné vzdělání se vzděláním všeobecným. Jedná se o technický, pedagogický, ekonomický, vojenský, zdravotnický směr a jiné.

Vzdělávání, které se realizuje ve středním odborném školství, poskytuje mladým lidem vědomosti, dovednosti a kompetence potřebné pro výkon povolání nebo skupiny povolání. Je zaměřeno k přípravě pro práci. Zahrnuje také všeobecné vzdělání a klíčové kompetence, umožňující efektivní vykonávání pracovní role v průběhu celého individuálního pracovního života člověka. (Průcha, 2009, s. 79-81).

3.4 Postoj středoškolského učitele k subkulturám punk a skinhead

Náhled a profesionalita učitele by měly splňovat kritéria, která jasně hovoří o nestrannosti a toleranci, vůči všem žákům školy. Učitel hodnotí žáka podle jeho přístupu ke studiu, studijním výsledkům a respektování pravidel chování ve školském zařízení. To i v případě mladického nevybouření a jisté míry extravagance, jestliže žák například náleží k některé ze zmiňovaných subkultur. Člen takovéto subkultury může svým jednáním a extravagantním vzhledem vzbuzovat v učiteli nějaký druh předsudků.

Ve vztahu k subkulturám je, kromě jiného, nutné pracovat s učitelovým očekáváním, které vůči jednotlivým žákům chová. Zatímco v učitelových postojích dominují emoce, zejména jeho citové zaujetí (sympatie, lhostejnost, antipatie), učitelovo očekávání se opírá především o rozumovou úvahu. Není těžké si představit, že u různých učitelů bývá za různých okolností, které se ve třídě naskýtají, očekávání vůči některým žákům nepřesné. Učitelovo očekávání mohou ovlivňovat i kolegové ze sboru, rodiče žáka, ale také výzkumníci. (Mareš, 2013) *Pro názornost lze k naší problematice uvést výzkum Rosethala a Jacobsové (1968), ve kterém prokázali, jak určité očekávání učitele vůči žákovi vede k jeho změněnému chování. Konkrétně příznivé očekávání vedlo u žáků ke zlepšení.* (in Mareš, J., 2013, s. 491-492)

Otázkou je ovšem například fakt, kdy se žák, prezentuje ve škole veřejně před spolužáky, rasistickými názory atp. v takovémto případě by pedagog neměl zůstat k těmto věcem netečný a zasáhnout z pozice své učitelské autority. Našlo by se jistě spousta dalších příkladů, kdy by učitel neměl zůstat benevolentní k chování jeho svěřenců. Třeba například šikana, marginalizace některého z žáků, vandalismus, drogy atp. V takovém případě pedagog musí učinit takovým excesům přítrž, nebo se o to, alespoň pokusit.

Například tak, že ze své pozice, s dotyčným žákem může zavést hovor na téma, které negativním způsobem narušuje harmonickou atmosféru celé třídy. Pokusit se zjistit příčiny jeho chování a podat mu pomocnou ruku k nápravě, než problém řešit hned disciplinárně.

Záporný postoj učitelů zabraňuje oběma stranám v pokusech o změnu, o zlepšení stavu. Jsou-li se žákem kázeňské problémy, většina učitelových kontaktů se žákem má charakter nesouhlasu, napominání, vyhrožování, trestání. Učitel je k jejich práci mnohem kritičtější než k ostatní žákům, jeho komentáře jsou plné negativních emocí, ironie, zesměšňování. (Mareš, J., 2013, s. 488)

Důležitým faktorem v oblasti vztahu žáka a učitele je kvalita jejich vztahu. Na takový vztah učitele k žákovi působí různé aspekty. *Třeba „postoj učitele k vlastní roli, jeho přizpůsobení učitelskému povolání, jeho osobnostní vlastnosti, jeho osobní situace, vztah žáka k učiteli“* (Kohoutek, 2000, str. 70). Kvalita takového vztahu hraje svoji roli, v pozdějším přístupu žáka ke snažení se při vyučování, a vztahu ke školnímu prostředí.

4. Výzkumné šetření postojů učitelů k výskytu subkultur skinhead a punk na středních školách

4.1 Cíle výzkumného šetření a výzkumný vzorek

Hlavním cílem bakalářské práce je pomocí dotazníkového šetření zjistit postoje středoškolských pedagogů k členům subkultur punk a skinhead.

Na základě stanovení daného cíle byly také stanoveny tyto výzkumné otázky:

Výzkumné otázky

VO 1. V jakých typech škol lze dle učitelů očekávat nejvyšší výskyt žáků hlásících se k vybraným subkulturám?

VO 2. Mají dle učitelů příslušníci těchto subkultur problém s uznáváním autorit?

VO3. Jaké druhy rizikového chování identifikují učitelé u členů vybraných subkultur?

VO 4. Přistupují učitelé středních škol k hodnocení těchto žáků objektivně?

4.2 Metodologie výzkumného šetření

Vědecký výzkum je obecně vzato, předem naplánovaný studijní proces, při kterém se autor práce snaží nalézt odpovědi na výzkumné otázky, které si předem pro svoje bádání stanovil. Výzkumník se tímto způsobem snaží obohatit konkrétní vědní obor novými poznatky a závěry. Hendl, (2016)

Reichel (2009) uvádí, že výzkumné šetření je: „*aplikace konkrétního výzkumného nástroje v terénu, obvykle realizovaná v rámci určitého průzkumu*“. (Reichel, 2009, str. 26) Hendl (2016) uvádí, že kvantitativní výzkum vychází z teorie, že můžeme jednotlivé položky měřit (včetně lidského chování). Zaměřuje se na sběr určitých dat, která se vyhodnocují a analyzují pomocí statistických metod. Výsledkem výzkumu jsou číselná data. Zvoleným typem výzkumu je kvantitativní šetření prostřednictvím dotazníku vlastní konstrukce. Chrátka (2016) popisuje kvantitativní způsob výzkumu takto: „*záměrnou a systematickou činnost, při které se empirickými metodami zkoumají (ověřují, verifikují, testují) hypotézy o vztazích mezi pedagogickými jevy.*“ Tato metoda se tedy zaměřuje na širší výzkum mezi respondenty. Pouze tedy povrchně a zběžně na rozdíl od kvalitativní metody rozhovoru, kdy je výzkumný problém zkoumán více do hloubky, zato v menším rozsahu dotazovaných. (Chrátka, 2016, s. 11)

4.3 Průběh vlastního výzkumného šetření a charakteristika výzkumného vzorku

Výzkumné šetření probíhalo od května 2020 do února 2021. Pro výběr výzkumného vzorku byla využita metoda záměrného výběru. Při této metodě si výzkumník předem stanoví kritéria a vyhledává jedince, kteří tato kritéria splňují. (Reichel, 2009) Strukturovaný dotazník byl zaslán ředitelům středních škol ve městě Pardubice. Protože se jedná o krajské město, byl zde dostatečný výběr středních odborných škol, středních odborných učilišť a také uměleckých škol. K vyhledávání kontaktů škol bylo použito školského portálu Pardubického kraje. Celkem je tedy ve městě Pardubice devatenáct střední škol a středních odborných učilišť včetně konzervatoře.

Zkoumaný vzorek by měl tak poskytnout dostatečnou pestrost postojů středoškolských učitelů. V praktické části práce mimo jiné zjišťuje údaje o respondentovi, jako jsou pohlaví, věk dotazovaného, typ školského zařízení, ve kterém respondent působí, délka pedagogické praxe dotyčného apod. Primárním cílem, pak bylo zjistit, jaké jsou postoje středoškolských pedagogů k příslušníkům subkultur skinhead a punk.

Nástrojem sběru dat byl tedy strukturovaný dotazník, skládající se ze třinácti otázek, z toho osm otázek bylo formulováno za pomoci Likertovy škály. Všechny tyto otázky, respektive odpovědi, byly analyzovány, zpracovány a vyhodnoceny. Dotazník byl rozeslán ředitelům devatenácti škol s prosbou o distribuci zaměstnancům. Celkem bylo vyplněno 46 dotazníků.

4.4 Analýza závěrů výzkumného šetření

Výsledky získané výzkumným šetřením mohou být tedy následně interpretovány a využity k potvrzení či vyvrácení stanovených výzkumných otázek.

Celkem má tedy zasláný dotazník 13 uzavřených otázek a jednu otevřenou pro případné komentáře respondentů.

Kompletní znění distribuovaného dotazníku respondentům je uvedeno v příloze č. 1.

Uspořádání strukturovaného dotazníku:

1. Průvodní informace
2. Otázky na hodnocení postojů středoškolských pedagogů vůči subkulturám skinhead a punk
3. Otázky na základní informace o dotazovaném respondentovi (pedagogovi)
4. Možnost doplnění libovolného komentáře či připomínky k tématu.
5. Poděkování respondentovi

První část dotazníku byla tedy cílena na zjištění o vlastním postoji středoškolských pedagogů k členům subkultury skinhead.

Na otázku č. 1 „**Vyučoval/a jste někdy žáka, který se hlásil k subkultuře skinhead? (v případě, že nemáte s tímto zkušenost, zkuste prosím v dalších otázkách odpovídat dle Vašeho úsudku)**“

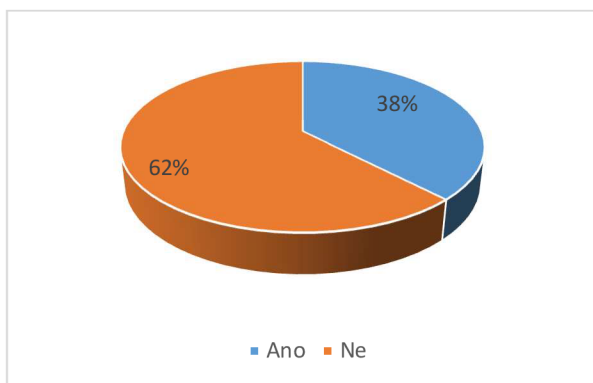
Odpověď „ano“ zvolilo 38 % dotazovaných. 62 % respondentů odpovědělo, že se nikdy s členem subkultury Skinhead nesetkala.

V grafu 1 je znázorněno, že 17 respondentů se setkala se skinem ve své třídě a 27 se nikdy nesetkala. U této otázky je uvedena poznámka pro dotazované, kteří s tímto jevem ze své pedagogické praxe nemají zkušenosti, aby se pokusili odpovídat, dle jejich obecného povědomí o této subkultuře.

Tabulka č. 1

Otázka č. 1	
Ano	Ne
17	27

Graf č. 1

2. Hodnotíte chování žáků hlásící se k subkultuře skinhead, jako agresivní?

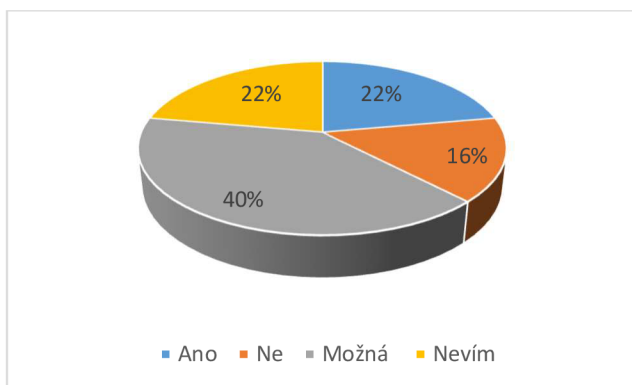
Odpovědi na otázku zda se učitel domnívá, nebo jestli má vlastní zkušenosti s vyzorováním známek agresivity u takového žáka. Zde byly odpovědi formulovány do Likertovy škály, kde si respondent má možnost vybrat z několika odpovědí.

Odpověď **Ano** označilo 10, **Možná** 18, **Ne** 7 a **Nevím** 10 respondentů.

Tabulka č. 2

Otázka č. 2			
Ano	Ne	Možná	Nevím
10	7	18	10

Graf č. 2

3. Mají dle Vašeho názoru příznivci skinheads problémy s uznáváním autorit? (pedagogický sbor, atd.)

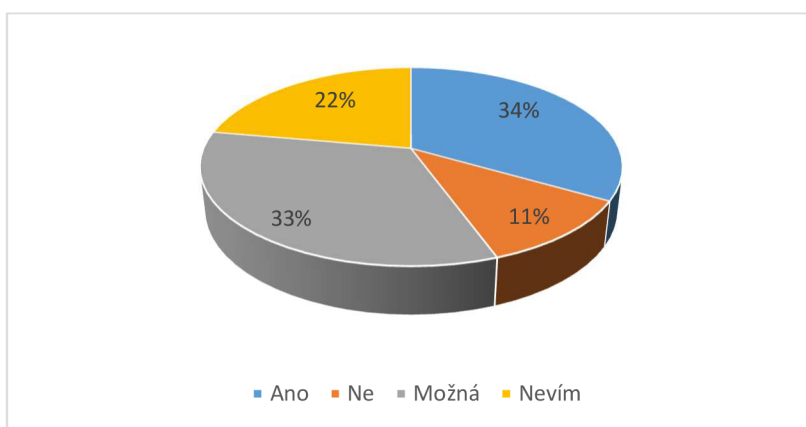
Odovědi na otázku zda dotyčný může mít problém s uznáváním vyšších autorit, tedy se členy pedagogického sboru a podobně.

Ano odpovědělo 15, **Možná** 15, **Ne** 5 a **Nevím** 10 dotazovaných

Tabulka č. 3

Otázka č. 3			
Ano	Ne	Možná	Nevím
15	5	15	10

Graf č. 3

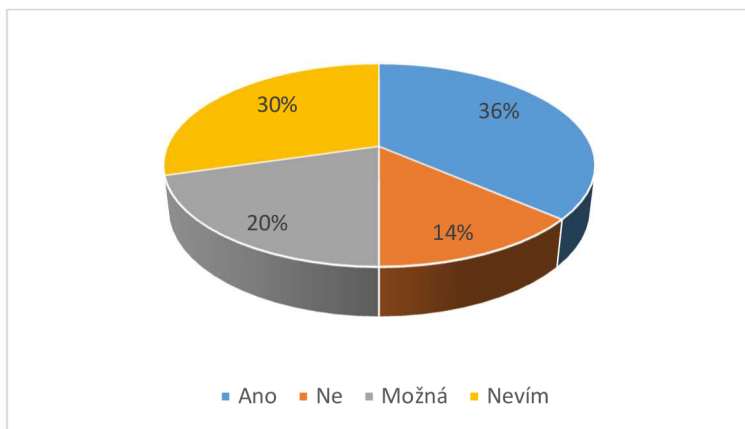
4. Zaznamenáváte výroky či chování s rasistickým podtextem u těchto žáků (skinů)?

Poslední otázka na téma subkultura skinhead. **Ano** odpovědělo 16, **Možná** 9, **Ne** 6 a **Nevím** 13 respondentů.

Tabulka č.4

Otázka č. 4			
Ano	Ne	Možná	Nevím
16	6	9	13

Graf. č. 4

5. Učil/a jste někdy žáka, který se hlásil k subkultuře punk? (v případě, že nemáte s tímto zkušenost, zkuste prosím odpovídat dle Vašeho úsudku)

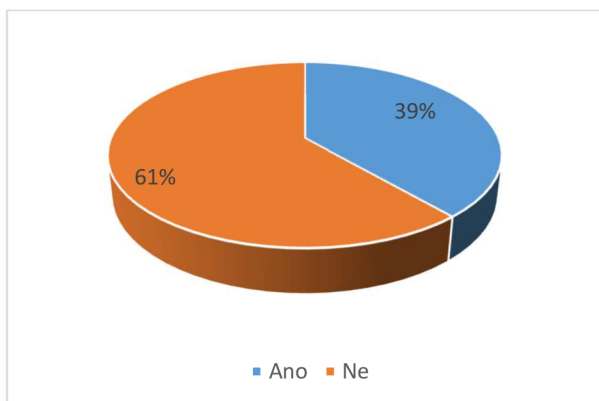
Druhá část dotazníku je orientována k subkultuře punk. Podobně jako v první otázce je zde dovětek pro pedagogy, kteří se s punkerem ve své třídě nikdy neseťkali.

Kladně odpovědělo 17 pedagogů a záporně 27.

Tabulka č. 5

otázka č.5	
Ano	Ne
17	27

Graf č. 5

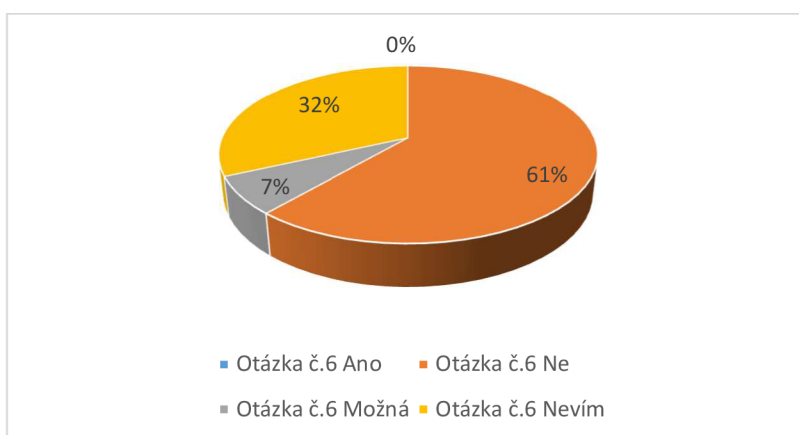
6. Hodnotíte chování žáků hlásící se k subkultuře punk, jako agresivní?

Tato otázka opět odpovídá, zda se učitel domnívá, nebo jestli má vlastní zkušenosti s případy agresivity u tohoto žáka. Zde byly odpovědi znovu prezentovány v Likertově škále. Odpověď **Ano** označilo 0, **Možná** 3, **Ne** 27 a **Nevím** 14 respondentů.

Tabulka č.6

Otázka č. 6			
Ano	Ne	Možná	Nevím
0	27	3	14

Graf č. 6

7. Mají dle Vašeho názoru žáci hlásící se k subkultuře punk, problémy s uznáváním autorit? (pedagogický sbor, atd.)

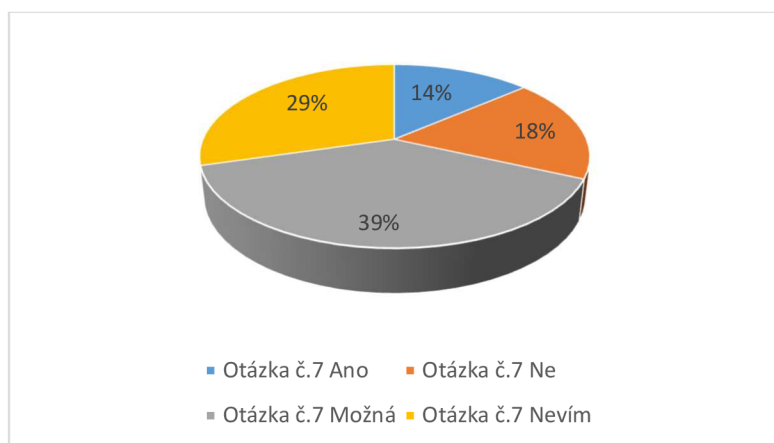
Obdobně jako v otázce č. 3 respondenti odpovídají vzhledem ke svým zkušenostem či jejich povědomí o subkultuře punk. Otázka i odpovědi znovu prezentovány v Likertově škále.

Odpověď **Ano** označilo 6 z nich, **Možná** 17, **Ne** 8 a **Nevím** 13 respondentů.

Tabulka č.7

Otázka č.7			
Ano	Ne	Možná	Nevím
6	8	17	13

Graf. č. 7

8. Pokud se ve škole řeší problematika drog (alkoholu), souvisí to především se:

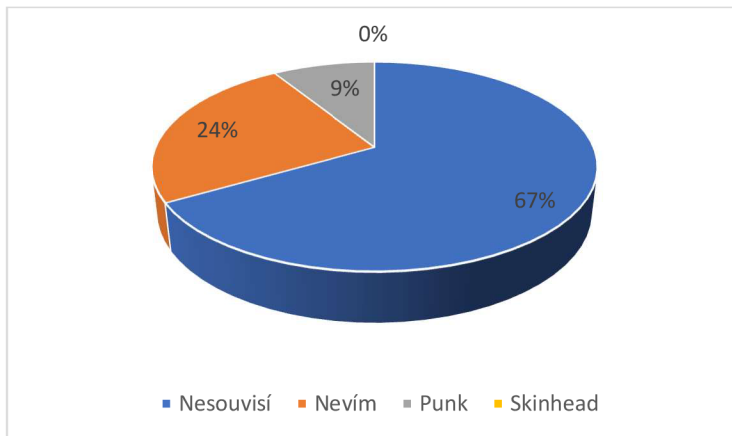
U otázky č. 8 jsou odpovědi znovu nabízeny Likertovou škálou. Respondent si může vybrat z odpovědí: ano souvisí tato problematika buďto se skinheady, nebo punkery. Další odpověď je neutrální a respondent nevidí souvislost s nikým z nich. To znamená, že se tato problematika může týkat úplně kohokoliv. Poslední možnost je „nevím“.

Problematiku drog (alkoholu) spojenou se **skinheady** volilo 0, spojenou s **punkery** 4, **nesouvisí** s nikým z nich 30 a **nevím** 11 respondentů.

Tabulka č. 8

Otázka č. 8			
Nesouvisí	Nevím	Punk	Skinhead
30	11	4	0

Graf. č. 8

9. Ovlivňuje dle Vašeho názoru klasifikaci žáka, jeho příslušnost k subkulturám skinhead nebo punk?

Tato otázka vyzvídá na respondentovi, jeho názor na hodnocení takového žáka učitelem. Klasifikaci, přístup k němu a podobně.

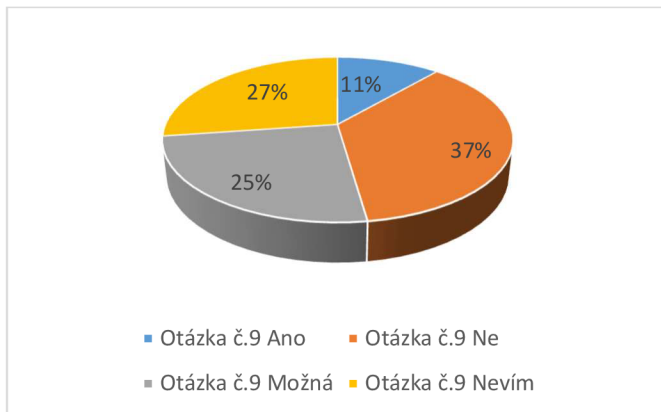
Může být pedagog neobjektivní a dotyčnému skinheadovi nebo punkerovi škodit, nebo naopak nadržovat?

Ano odpovědělo 5, **Možná** 11, **Ne** 16 a **Nevím** 12 dotazovaných.

Tabulka č.9

Otázka č. 9			
Ano	Ne	Možná	Nevím
5	16	11	12

Graf č. 9

10. V jakém středoškolském zařízení, mohou být, dle Vás, nejčteněji zastoupeny zmiňované subkultury?

V této otázce respondenti vyhodnocují, opět buďto z vlastní zkušenosti, nebo jen ze svého úsudku, na jakém středoškolském zařízení je nejpravděpodobnější možnost setkat se s žákem ze subkultury punk, nebo skinhead.

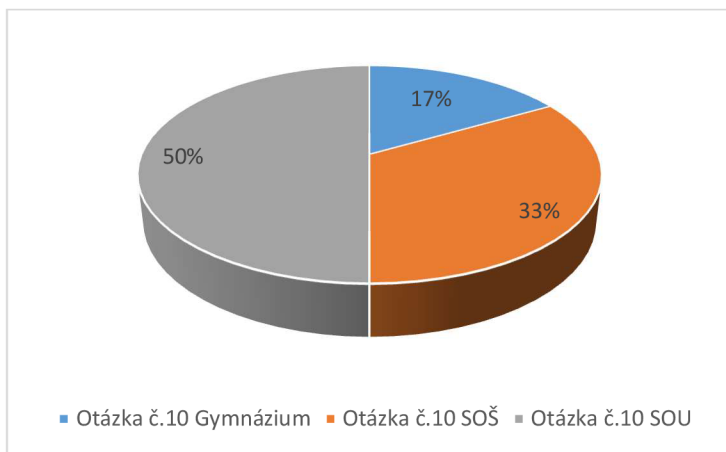
U skinheada volilo 12 respondentů **SOU**, 5 **SOS** a 3 **Gymnázium**.

Tabulka č. 10 varianta Skinhead

Otázka č. 10 varianta Skinhead		
Gymnázium	SOS	SOU
3	5	12

Graf č. 10 varianta Skinhead

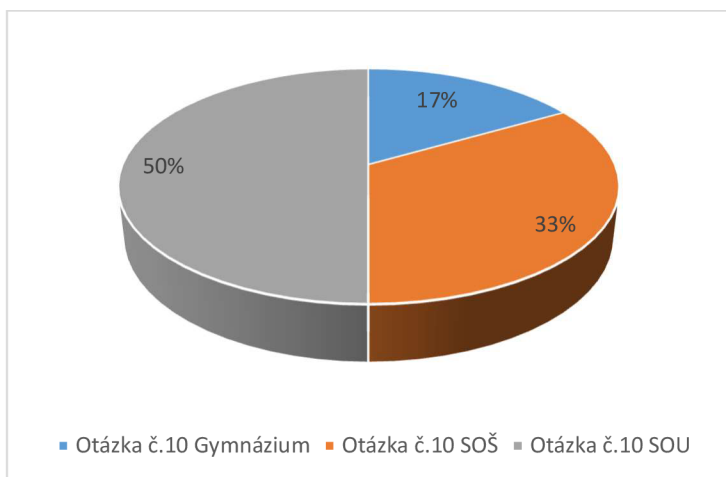

U setkání s punkerem volilo možnost **SOU** 15 **respondentů**, 10 **SOŠ**, 5 respondentů **Gymnázium**.

Tabulka č. 10 varianta Punk

Otázka č.10 varianta Punk		
Gymnázium	SOŠ	SOU
5	10	15

Graf č. 10 varianta Punk

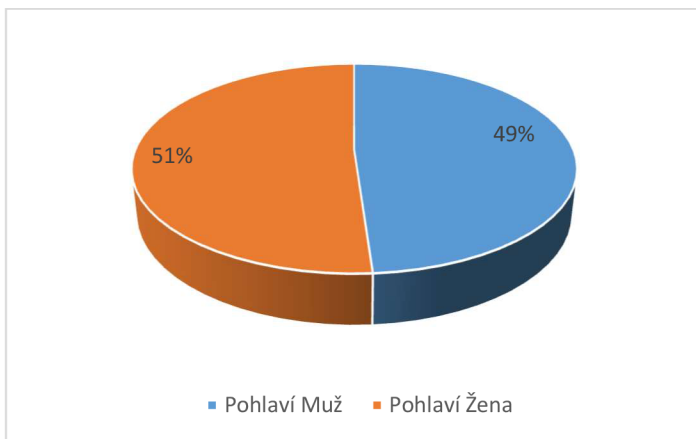
11. Pohlaví

V této otázce odpovědělo 23 žen a 22 mužů.

Tabulka č. 11

Pohlaví	
Muž	Žena
22	23

Graf č. 11

12. Aktuálně učíte na:

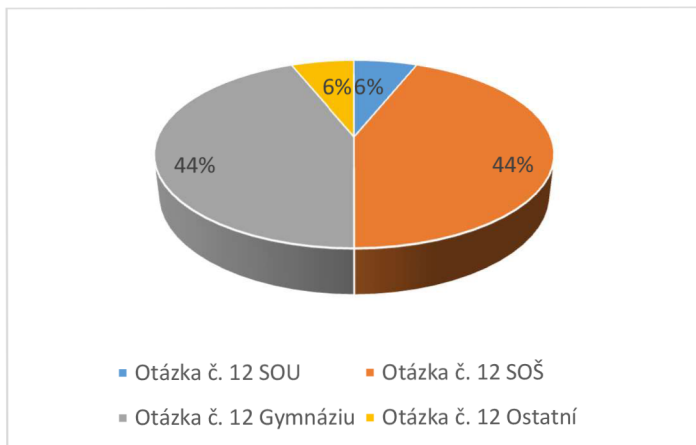
Otázka uzavřená. Na jakém středoškolském zařízení dotyčná, nebo dotyčný vyučuje.

Gymnázium uvedlo 1 respondent, **SOŠ** 36 a **SOU** 5 respondentů

Tabulka č. 12.

Otázka č. 12			
SOU	SOŠ	Gymnázium	Ostatní
5	36	1	4

Graf č. 12

13. Délka Vaší pedagogické praxe

Opět uzavřená otázka. Zkoumá, jak dlouhou pedagogickou praxi dotyčný respondent má.

0 - 5 let uvedlo 7 respondentů

5 - 10 let 5 respondentů

10 - 20 let 13 respondentů

20 - 30 let 9 respondentů

30 - 40 let 7 respondentů

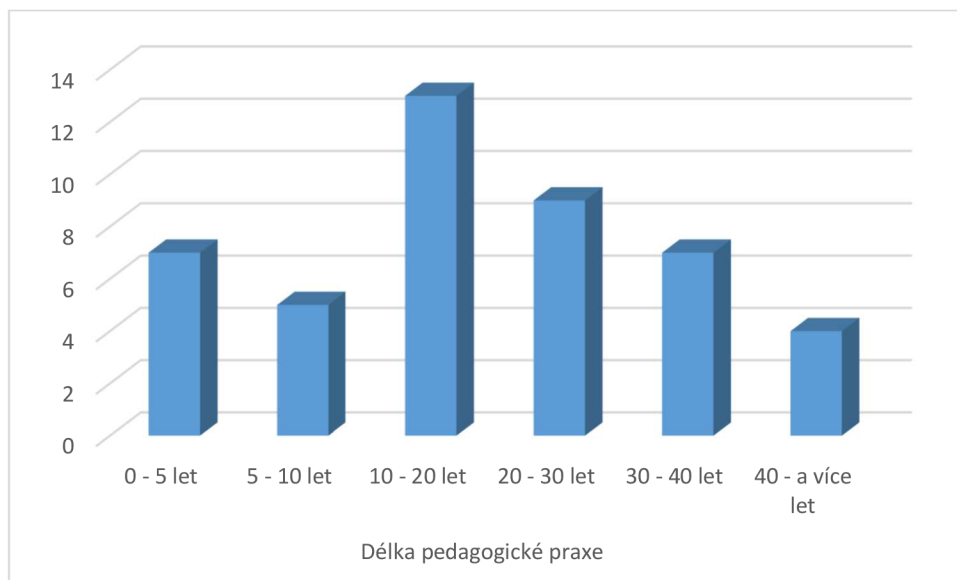
40 a více let uvedli 4 respondenti

Jedná se o orientační průzkum.

Tabulka č. 13

Délka pedagogické praxe					
0 - 5 let	5 - 10 let	10 - 20 let	20 - 30 let	30 - 40 let	40 - a více let
7	5	13	9	7	4

Graf. č 13

4.5 Závěry výzkumného šetření

VO1 V jakých typech škol lze dle učitelů očekávat nejvyšší výskyt žáků hlásících se k vybraným subkulturám?

Zde byla zpracována otázka č. 10 zaměřena na zjištění výskytu výše uvedených subkultur a otázka č. 12, ve které byli respondenti dotazováni, v jakém středoškolském zařízení vyučují. Dotazovaní pedagogové si myslí, že příslušníci subkultury Skinhead se budou nejčastěji vyskytovat na středních odborných učilištích. Tuto variantu zvolilo 81% respondentů, 11,9% volilo SOŠ a 7,1% Gymnázium.

U druhé zkoumané subkultury Punk respondenti odpověděli méně vyhraněně, výskyt byl očekáván následovně: 50% myslí, že se nejčastěji vyskytují na středním odborném učilišti, 42,5% se domnívá na SOŠ a 7,5% na Gymnáziu.

VO2 Mají dle učitelů příslušníci těchto subkultur problém s uznáváním autorit?

Druhá výzkumná otázka byla zodpovězena prostřednictvím vyjádření respondentů v dotazníkovém šetření na otázky č. 3 a č. 7. Cílem bylo posoudit zda mají zkoumané subkultury právě tento problém. U subkultury Skinhead se 32,6% respondentů domnívá, že ano, ale v případě subkultury Punk je to pouze 13,3% respondentů. 17,8% Punkerů nemá dle mínění dotazovaných pedagogů s uznáváním autorit problém a 10,9% Skinheadů rovněž. Ostatní respondenti buďto nevěděli, nebo si nebyli jistí.

VO3 Jaké druhy rizikového chování identifikují učitelé u členů vybraných subkultur?

Na třetí výzkumnou otázku odpověděli respondenti následovně, u žáků hlásících se k subkultuře Skinhead, vešlo v potaz jako rizikové chování, zejména agresivita a rasistické projevy.

Na toto odpovědělo 35,6% respondentů, že je chování Skinheadů buďto rasistické, nebo se prezentují takovými názory. 22,2% dotazovaných uvedlo také agresivní chování.

Na druhou stranu 13,3% pedagogů neshledává chování těchto žáků agresivní a stejné množství ani rasistické. Zbytek dotazovaných se vyjádřil neutrálně.

U subkultury Punk bylo šetřeno jako rizikové chování rovněž agresivita a následovně se respondenti vyjadřovali k problematice drog a omamných látek v sounáležitosti k těmto žákům. Pouze 6,7% dotazovaných shledalo punkera jako agresora a rovněž co se týče drogové problematiky, valná část respondentů uvedla, že tyto záležitosti nespojují s touto subkulturou. Negativní souvztažnost punkera s drogou, uvedlo 67,4% dotazovaných.

VO 4 Přístupují učitelé středních škol k hodnocení těchto žáků objektivně?

Čtvrtá výzkumná otázka se zaměřila na posouzení zda jsou žáci hlásící se k uvedeným subkulturám hodnoceni pedagogy objektivně. Názory respondentů byly vyjádřeny pomocí otázky č. 9 dotazníkového šetření, ve které 34,1% dotazovaných rezolutně odmítlo možnost neobjektivního hodnocení žáků hlásícím se k subkultuře Skinhead. Odpověď „Možná“, tedy možnost neobjektivního jednání připustilo 25% dotazovaných. Možnost, že učitelé „Nepřístupují ke skinheadům objektivně“, uvedlo 11,4% dotazovaných. Ostatní nevěděli.

Na stejnou otázku v případě subkultury Punk, se respondenti vyjádřili takto: Objektivně by k těmto žákům přistupovalo 43,2% pedagogů. Odpověď „Možná“, tedy možného zaujatého přístupu, zvolilo 27%. Neobjektivní, tedy nějakým způsobem zaujatý přístup pedagoga k punkerovi uvedlo 2,7%.

Závěr

Bakalářská práce je zaměřena na postoj středoškolského pedagoga k subkulturám Punk a Skinhead. V teoretické části této práce je snahou autora přiblížit čtenáři tyto dvě subkultury.

V praktické části této práce, se autor pokusil zjistit pomocí dotazníkového šetření, jak se na tyto subkultury dívají ti nejpovolanější, kteří mají zřejmě největší možnost se s nimi setkat. Obecně se totiž jedná o žáky středních škol, učilišť a gymnázií. Záměrem bylo zjistit, zda učitele zajímá, jestli výše zmiňovaná osoba ať příslušník subkultury Skinhead nebo Punk, oplývají negativními (patologickými) jevy, které jsou s těmito subkulturami spojovány. Dále se autor snažil dozvědět, zda může náhled na tyto jedince ovlivnit učitelovo hodnocení při klasifikaci, přístup k nim samotným a nebo zda pedagoga vůbec zajímá, jestli je tento žák členem nějaké subkultury a přistupuje k němu stejně jako k jakémukoli jinému z žáků ve třídě.

Výzkumné šetření ukázalo, že dle učitelů je největší pravděpodobnost, setkat se se členy subkultury Skinhead na Středním odborném učilišti. U subkultury Punk nelze toto jednoznačně určit, neboť v dotazníkovém šetření se respondenti domnívali, že výskyt bude s největší pravděpodobností, jak na Středním odborném učilišti, tak i na Střední odborné škole. Dle středoškolských pedagogů převažuje negativním kontext, který se vztahuje k faktu, že neuznávání autorit se týká převážně představitelů subkultury Skinhead. Subkultura Punk se v tomto ohledu jeví lépe, neboť se zde kladné i záporné ohlasy jeví opět podobně. Ovšem dle mínění pedagogů mají i punkeři s tímto problémem. Dalším zjištěním, které přineslo výzkumné šetření, je, že většina považuje skinheada za rasistu a v jistém měřítku i za násilníka. Na rozdíl od člena subkultury Punk, který je více méně považován pedagogy za mírumilovného žáka. V otázce souvztažnosti punkera s užíváním omamných látek, nebyly v této problematice shledány spojitosti. Výzkumné šetření také prokázalo, že případné neobjektivní hodnocení žáka hlásícího se k té či oné subkultuře možné jistě je, ale valná většina pedagogu toto tvrzení zcela odmítá.

Tato bakalářská práce přinesla mnoho cenných poznatků, zejména z pohledu středoškolských pedagogů na tyto žáky. Názory na ně se lišily. Lze tedy konstatovat, že někteří učitelé mají obecné povědomí o těchto subkulturách a vědí, že by bylo chybou

vidět tyto žáky pouze jako „skinheady“ a „punkery“. Jsou to především mladí lidé a hlavně žáci středních škol, se kterými je třeba pracovat a snažit se jim porozumět.

Výsledky této práce mohou být do budoucna využity v oblasti prevence, zejména pro mladé učitele, kteří se mohou setkat na svém působišti s tímto jevem.

Autor by dál ve sledování tohoto fenoménu pokračoval a nabídl i odpověď z druhé strany. Například formou průzkumu, jak členové těchto subkultur vidí dál svůj život? Jak hluboce jsou zapálení do jejich stylu života, zda je pro ně tento styl pouze módní záležitostí, nebo jakousi životní cestou.

Seznam použité literatury

- ALLPORT, G.W. 2004. „O povaze předsudků“. Praha: Prostor. ISBN 80 7260 125 3
- ATKINSON, Rita L. Psychologie. 2.vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-640- 3
- BENDL, S. et al. „Klinická škola: místo pro výzkum a praktickou přípravu budoucích učitelů“ (2011) Praha: Pedagogická fakulta UK.
- COUFALOVÁ, J., & Vaňková, J. „Může vysoká škola připravit kvalitního učitele?“ (2010) In
- COUFALOVÁ, J. (Ed.). „Hledisko kvality v přípravě učitelů“ Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, (2010), 27-32.
- ČÁP, J., a MAREŠ, J., „Psychologie pro učitele“ Vyd. 2. Praha: Portál. 2007, ISBN 978-80-7367-273-7.
- GAVORA, P. „Úvod do pedagogického výzkumu“ Brno: Paido, 2000. ISBN 978-80-85931-79-6.
- GENOVA, C., a BERZANO, L., „Lifestyles and Subcultures“ : history and a new perspective, New York, Routledge, Taylor and Francis Group, 2015. s. 217. ISBN 978-1-138-91101-7.
- HEBDIGE, D., „Subkultura a styl“ Dauphin, Volvox Globator, 2012. s. 239. ISBN 978-80-7272-197-9
- HENDL, Jan. „Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace“ čtvrté přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
- HELUS, Z. „Sociální psychologie pro pedagogy“ Praha, Grada Publishing, a.s. 2007. s. 280. ISBN 978-80-247-1168-3
- HOFSTEDE, G „Software lidské mysli“ Praha, Linde, 2007. s. 335. ISBN 978-80-86131-70-2
- CHRÁSKA, M. „Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. 2.“ aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.
- JACYNO, M., „Kultura individualismu“ Sociologické nakladatelství, 2012. s. 262. ISBN 978-80-7419-104-6.

- JANDOUREK, J., „Sociologický slovník“ Praha, Portál, 2001. s. 285. ISBN 978-80-7178-535-0
- KOHOUTEK, R. „Základy psychologie osobnosti.“ Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2000. ISBN 80-7204-156-8.
- KOLÁŘOVÁ, M. „Revolta stylem“ Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 2011. s 264. ISBN 978-80-7419-060-5. (Sociologické nakladatelství /SLON/)
- LUKÁŠOVÁ, H., „Metamorfózy pojetí učitelství a jejich pedagogický výzkum“ Pedagogika, (2006)
- MARSHALL, George. 1993. „Spirit Of 69 – A Skinhead Bible“. Donoon: ST Publishing. ISBN 1-898927-10-3
- MARSHALL, George. 1996. „Skinhead Nation“ [online]. Dostupné z<www.skinheadnation.com> [cit. 2008-05-05]. ISBN: 1898927456
- MAREŠ, M; SMOLÍK, J; SUCHÁNEK, M. „Fotbaloví chuligáni“ Brno, Barrister a Principal, 2004, s. 181. ISBN 80-903333-0-3
- MAREŠ, J., „Pedagogická psychologie“. Praha, Portál, 2013, S. 704. ISBN 978-80-262-0174-8
- MATOUŠEK, O., „Encyklopedie sociální práce“. Praha: Portál, 2013, s. 570. ISBN 978-80-262-0366-7
- NAKONEČNÝ, M., „Lexikon psychologie“. Praha. Vodnář. 2013. s. 658. ISBN 978-80-7439-056-2
- NAKONEČNÝ, M. „Sociální psychologie“. Praha: Academia. 2009. s. 498. ISBN 978-80-200-1679-9
- NAKONEČNÝ, M. „Psychologie osobnosti“, Praha, Academia. 1995. s. 336. ISBN 978-80-200-0628-1
- PODLAHOVÁ, L. „První kroky učitele“ Praha: Triton. (2004)
- PODLAHOVÁ, L. „Didaktika pro vysokoškolské učitele“. Praha: Grada. (2012)
- PRŮCHA, J. „Moderní pedagogika“ Praha: Portál. (2002a).
- PRŮCHA, J. „Učitel: současné poznatky o profesi“ Praha: Portál. (2002b).
- PRŮCHA, J. „Moderní pedagogika“ Praha: Portál. (2009).

- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., & MAREŠ, J. „Pedagogický slovník“ Praha: Portál. (2009)
- REICHEL, J., „Kapitoly metodologie sociálních výzkumů“ Praha: Grada, 2009. Sociologie (Grada) ISBN 978-80-2473-006-6
- SCHAEFER, Richard T., Robert P. LAMM. (1989). Students' guide with readings to accompany Schaefer: sociology. (3rd. ed.) New York: McGraw-Hill Book Company
- SMOLÍK, J. „Subkultury mládeže“ Praha, Grada Publishing, a.s., 2010. s. 281. ISBN 978-80-247-2907-7.
- ŠIMONÍK, O. „Pedagogická praxe. Některé problémy v „praktické“ přípravě budoucích učitelů pro druhý stupeň základních škol“ Brno: MSD. (2005)
- VÁGNEROVÁ, M. „Psychopatologie pro pomáhající profese“ Praha: Portál, 1999, s. 448. ISBN 978-80-7178-214-9
- VÁGNEROVÁ, M. „Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří“ Praha: Karolinum. 2007, s.464. ISBN 978-80-246-1318-5/2
- VAŠÍČEK, A. „Kořeny a počátky hnutí Skinheads“. Praha: Universita Karlova. Fakulta
- VÝROST, J. a SLAMĚNÍK, I. „Sociální psychologie“ Praha: IVS – nakladatelství, 1997, s. 453. ISBN 80-85866-20-X)

Seznam příloh:

Příloha č.1 Dotazník Postoje středoškolských učitelů k členům subkultury punk a skinhead.

Příloha č. 1

Dotazník Postoje středoškolských učitelů k členům subkultury Punk a Skinhead.

Dobrý den, prosím Vás o vyplnění dotazníku pro svou bakalářskou práci na téma: Postoj středoškolského učitele k členům subkultury Punk a Skinhead. Dotazník je určen především pedagogům, kteří se setkali s příslušníky obou subkultur za katedrou, ale i ostatním, kteří tyto subkultury mají třeba jen v povědomí. Odpovědi jsou anonymní a zjišťují postoje středoškolských učitelů k tomuto jevu na středních školách a učilištích v ČR. Děkuji za Váš čas, který jste věnoval/a vyplnění tomuto dotazníku. Přeji krásný den. Petr Hebek, student Univerzity Hradec Králové. Obor: Učitelství praktického vyučování.

1. Vyučoval/a jste někdy žáka, který se hlásil k subkultuře skinhead? (v případě, že nemáte s tímto zkušenost, zkuste prosím v dalších otázkách odpovídat dle Vašeho úsudku).

a) ano b) ne

2. Hodnotíte chování žáků hlásící se k subkultuře skinhead, jako agresivní?

Ano Možná Ne Nevím

3. Mají dle Vašeho názoru příznivci skinheads problémy s uznáváním autorit? (pedagogický sbor, atd.). Ano Možná Ne Nevím

4. Zaznamenáváte výroky či chování s rasistickým podtextem u těchto žáků (skinů)? Ano Možná Ne Nevím

5. Učil/a jste někdy žáka, který se hlásil k subkultuře punk? (v případě, že nemáte s tímto zkušenost, zkuste prosím odpovídat dle Vašeho úsudku) Ano Ne

6. Hodnotíte chování žáků hlásící se k subkultuře punk, jako agresivní? Ano Možná Ne Nevím

7. Mají dle Vašeho názoru žáci hlásící se k subkultuře punk, problémy s uznáváním autorit?(pedagogický sbor, atd.) Ano Možná Ne Nevím

8. Pokud se ve škole řeší problematika drog (alkoholu), souvisí to především se Skinheady Punky Nesouvisí Nevím

9. Ovlivňuje dle Vašeho názoru klasifikaci žáka, jeho příslušnost k subkulturám skinhead nebo punk?

Skinhead Ano Možná Ne Nevím

Punk Ano Možná Ne Nevím

10. V jakém středoškolském zařízení, mohou být, dle Vás, nejčteněji zastoupeny zmiňované subkultury?

Skinhead SOU SOŠ Gymnázium

Punk SOU SOŠ Gymnázium

11. Pohlaví a) muž b) žena

12. Aktuálně učíte na: a) SOU b) SOŠ c) Gymnázium d) Jiné

13. Délka Vaší pedagogické praxe?

a) 0-5 let b) 5-10 let c) 10-20 let d) 20- 30 let e) 30-40 let f) 40 a více let

14. Rád uvítám Vaše případné komentáře k tématu.

Moc Vám děkuji za váš čas a vyplnění dotazníku.